

Ion COVALCIUC

**DISPUNEREA ȘI REALIZAREA
MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII
ÎN PROCESUL PENAL**

Curs universitar

CHIȘINĂU - 2022

CZU 343.13:343.98(075.8)
C 80

*Lucrarea este recomandată spre publicare de Consiliul Științific
al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,
proces-verbal nr. 3 din 12 aprilie 2022*

Recenzenți:

Valeriu CUȘNIR, doctor habilitat în drept, profesor universitar,
director adjunct ICJPS

Tudor OSOIANU, doctor în drept, profesor universitar

Machetare & design copertă:

Ruslan CONDRAT

Prepress:

**Departamentul editorial poligrafic
al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI**

mun. Chișinău, str. Gh. Asachi 21,

MD-2009, Republica Moldova

e-mail: academia@mai.gov.md; www.academy.police.md

Cursul universitar „Disponerea și realizarea măsurilor speciale de investigații în procesul penal” este elaborat în cadrul proiectului 20.80009.1606.05 „Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării acordului de asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană” din Programul de Stat 2020-2023.

Lucrarea reprezintă un instrument de instruire orientat să dezvolte capacitățile de utilizare a măsurilor speciale de investigații și nu în ultimul rând protejarea drepturilor omului în cadrul acestor activități. Cursul universitar cuprinde următoarele teme: noțiuni generale privind măsurile speciale de investigații; temeiurile măsurilor speciale de investigații; condițiile măsurilor speciale de investigații; aspecte procedurale privind dispunerea măsurilor speciale de investigații; aspecte procedurale privind efectuarea măsurilor speciale de investigații; aspecte procedurale privind consemnarea măsurilor speciale de investigații.

De rând cu procesul didactic lucrarea în egală măsură poate fi utilă cercetătorilor în domeniu, practicienilor și nu în ultimul rând persoanelor interesate de activitatea specială de investigații.

© I. Covalciuc, 2022
© R. Condrat, 2022, coperta

ISBN 978-9975-135-59-7 (PDF)

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR.....	5
INTRODUCERE.....	6
TEMA 1	
NOȚIUNI GENERALE PRIVIND MĂSURILE SPECIALE DE INVESTIGAȚII.....	8
1. Necesitatea măsurilor speciale de investigații.....	8
2. Abordarea europeană a măsurilor speciale de investigații.....	9
3. Parametrii normativi ai măsurilor speciale de investigații.....	11
TEMA 2	
TEMEIURILE MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII.....	15
1. Noțiuni generale privind temeiurile măsurilor speciale de investigații.....	15
2. Temeiurile măsurilor speciale de investigații în legislația autohtonă...18	
3. Prevederi speciale privind temeiurile măsurilor speciale de investigații.....	19
TEMA 3	
CONDIȚIILE MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII.....	24
1. Noțiuni generale privind condițiile măsurilor speciale de investigații...24	
2. Condițiile măsurilor speciale de investigații în legislația națională...25	
3. Subsidiaritatea și proporționalitatea – condiții ale măsurilor speciale de investigații.....	27
TEMA 4	
ASPECTE PROCEDURALE PRIVIND DISPUNEREA MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII.....	32
1. Noțiuni generale privind dispunerea măsurilor speciale de investigații.....	32

2. Cadrul normativ privind dispunerea măsurilor speciale de investigații.....	34
3. Actele prin care sunt dispuse măsurilor speciale de investigații.....	38

TEMA 5

ASPECTE PROCEDURALE PRIVIND EFECTUAREA MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII.....43

1. Noțiuni generale privind efectuarea măsurilor speciale de investigații.....	43
2. Subiecții implicați efectuarea măsurilor speciale de investigații.....	44
3. Drepturile și obligațiile subiecților care efectuează măsurile speciale de investigații.....	46

TEMA 6

ASPECTE PROCEDURALE PRIVIND CONSEMNAREA MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII.....59

1. Noțiuni generale privind consemnarea măsurilor speciale de investigații.....	59
2. Informarea persoanelor supuse măsurilor speciale de investigații....	62
3. Rolul procurorului în procesul de consemnare a măsurilor speciale de investigații.....	65

BIBLIOGRAFIE.....71

ABREVIERI

alin.	- alineat
AOI	- activitate operativă de investigații
ASI	- activitate specială de investigații
MSI	- măsuri speciale de investigații
art.	- articol
CNA	- Centrul Național Anticorupție
CP RM	- Cod penal al Republicii Moldova
CPP RM	- Codul de procedură penală al Republicii Moldova
CPP Rom.	- Codul de procedură penală al României
CEDO	- Convenția Europeană a Drepturilor Omului
CtEDO	- Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CSJ	- Curtea Supremă de Justiție
HP CSJ	- hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție
DUDO	- Declarația Universală a Drepturilor Omului
DIP MJ	- Departamentul Instituției Penitenciare al Ministerului Justiției
Ed.	- Editura
lit.	- literă
MAI	- Ministerul Afacerilor Interne
nr.	- număr
p.	- pagină
pct.	- punct
RND	- Revista Națională de Drept
RSSM	- Republica Sovietică Socialistă Moldovenească
SIS	- Serviciu de Informații și Securitate
UE	- Uniunea Europeană
URSS	- Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste
vol.	- volum
și urm.	- și următoarele
УК РФ	- Уголовный кодекс Российской Федерации
УПК РФ	- Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации.

INTRODUCERE

Drepturile omului ca valoare proclamată atât de legea fundamentală a statului – Constituția, cât și de actele normative internaționale la care Republica Moldova este parte, pot fi lezate atât în rezultatul activităților infracționale cât și în procesul de investigație a acestor acțiuni. Statului îi revine în acest sens dificila sarcină pe de o parte de a proteja societatea de infracțiuni iar pe de altă parte ca mecanismele de protejare să nu încalce drepturile omului. Sarcină este cu atât mai dificilă cu cât este vorba de metodele pro active de investigare, acesta fiind și unul dintre motivele pentru care autoritățile statului au evitat mult timp reglementarea acestor activități.

Organele, abilitate cu efectuarea măsurilor speciale de investigații sunt obligate prin voința legislatorului, de a întreprinde măsurile necesare pentru protejarea drepturilor și libertăților omului, a proprietății, pentru asigurarea securității societății și statului, precum și în vederea soluționării altor sarcini, prevăzute de lege.

Inițierea și efectuarea măsurilor speciale de investigații de cele mai multe ori presupune anumite, de intervenții în sfera drepturilor omului, inclusiv limitează exercitarea acestora. Riscul ca această activitate să depășească limita comportamentului admis, este destul de mare, după cum de altfel sunt și eventualele urmări negative. Pentru evitarea acestor situații, dar și pentru eficientizarea măsurilor speciale de investigații, legislatorul a reglementat în detaliu modalitatea de dispunere, realizare și a acestor activități.

Cursul universitar reprezintă un instrument de instruire orientat să dezvolte capacitățile de utilizare a măsurilor speciale de investigații și nu în ultimul rând protejarea drepturilor omului în cadrul acestor activități. În circumstanțele menționate supra, necesitatea abordării științifico-teoretice activității speciale de investigații fiind evidentă. Analiza esenței, scopurilor, sarcinilor, funcțiilor, formelor, metodelor și mijloacelor, precum

și a tacticii și metodologiei realizării activității speciale de investigații au constituit premisa elaborării notelor de curs, ele fiind determinate și de necesitatea aprofundării cunoștințelor în materia respectivă.

Lucrarea este destinată ciclului II de studii, atât în scopul aprofundării cunoștințelor acumulate în cadrul studiilor de licență, cât și pentru a oferi o nouă perspectivă acestor cunoștințe. Notele de curs cuprind următoarele teme: noțiuni generale privind măsurile speciale de investigații; temeiurile măsurilor speciale de investigații; condițiile măsurilor speciale de investigații; aspecte procedurale privind disponerea măsurilor speciale de investigații; aspecte procedurale privind efectuarea măsurilor speciale de investigații; aspecte procedurale privind consemnarea măsurilor speciale de investigații.

Fiecare teme finalizează cu sursele bibliografice, jurisprudența relevantă inclusiv practica CtEDO, astfel încât să completează subiectele abordate în cadrul cursului dar și să determine masterandului la o cercetare în continuare a subiectelor abordate.

De rând cu procesul didactic lucrarea în egală măsură poate fi utilă cercetătorilor în domeniu, practicienilor și nu în ultimul rând persoanelor interesate de activitatea specială de investigații.

TEMA 1

NOȚIUNI GENERALE PRIVIND MĂSURILE SPECIALE DE INVESTIGAȚII

1. Necesitatea măsurilor speciale de investigații

Necesitatea unor abordări noi a procedurilor de investigație de mult nu mai reprezintă o temă nouă pe platforma polemicilor de specialitate, iar dinamica intervențiilor legislative în acest sens, doar confirmă necesitatea noilor abordări. Pentru a fi mai expliciti fiind suficientă trimiterea la recente remanieri ale art. 93 CPP RM, prin care au suferit modificări esențiale nu doar mijloacele de probă, ci și organele abilitate cu administrarea acestora. Or dacă anterior metoda clasică de investigație nu doar că dominantă în legislația procesual penală, ci se poate afirma fără ezitare că reprezenta de fapt unica metodă, atunci la moment ponderea a suferit modificări vizibile, iar potențialul metodelor proactive de cercetare devine nu doar mai valorificat în investigații ci și mai recunoscut în plan legislativ. Deși trebuie să recunoaștem că paralel mai atestăm un fenomen, și anume cel de aducere în cadrul legal al unor activități la care deși recurgeau și anterior organele judiciare, erau mai puțin vizibile pentru persoanele neavizate. Or nu în zădar primul act legislativ dedicat tehnicilor speciale de investigații, în spațiu normativ autohton a fost Legea nr. 45 privind activitatea operativă din data de 12.04.1994. Lege, calitatea căreia lăsa mult de dorit, și asupra căreia s-a expus inclusiv CtEDO, important după noi, fiind însăși încercarea reglementării legislative a activităților respective, calitatea legii putând evolua în timp, iar însăși încercarea legiuitorului de a reglementa relațiile respective neputând fi lăsată fără observație.

În altă ordine de idei, nu putem trece cu vederea evoluția protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, în special sub influența jurisprudenței, CtEDO, în materie. Nu în ultimul rând protecția drepturilor omului pe lângă anumite abțineri în acest sens din partea autorităților statului, presupun și acțiuni active din partea autorităților

atunci când exercițiul drepturilor este lezat de către particulari. Fiind evident, că drepturile omului pot fi lezate atât din partea autorităților, cât și din partea particularilor, în ultimul caz anume statului prin organele sale îi revine sarcina de a curma și de a investiga efectiv aceste acțiuni, astfel încât acestea să nu se mai repete nu doar de către cei care le-au comis ci și din partea altor persoane.

Astfel în sistemul de coordonate, drepturile omului pe de o parte, neafectarea acestora de către autorități și necesitatea investigării faptelor care le afectează pe de altă parte, în condițiile unei dezvoltări spectaculoase a fenomenului infracțional din ultima vreme, noile tehnici de investigație devin o necesitate. Alegerea pe care o are persoana ca și membru al societății fiind între a lăsa drepturile la discreția încălcării necontrolate de către particulari, cu consecințele de rigoare, fie de a accepta încălcarea controlată a acestora de către autorități. Opțiunea, desigur fiind în favoarea ultimei.

2. Abordarea europeană a măsurilor speciale de investigații

Influența cadrului normativ european, în special a jurisprudenței CtEDO, asupra evoluției legislației autohtone nu este deloc de neglijat, tehnicile speciale de investigații nefiind o excepție în acest sens. Astfel, în cauza Iordache și alții contra Moldovei, CtEDO, a reținut că potrivit Legii cu privire la activitatea operativă de investigații, autoritățile sunt autorizate de a intercepta comunicările unor categorii specifice de persoane expuse în articolul 6 din această lege. În calitatea sa de avocați pentru apărarea drepturilor omului, reclamantii reprezintă interesele, și respectiv au contacte multiple cu astfel de persoane. Curtea nu poate neaga faptul că în momentul declarării admisibilității prezentei cauze organizația „Juriștii pentru Drepturile Omului” a reprezentat aproximativ cincizeci de procente din cauzele împotriva Republicii Moldova care au fost comunicate Guvernului. Nu pot fi omise din vedere constatările Curții în cauza Colibaba v. Moldova (no. 16 HOTĂRÎREA în cauza IORDACHI ȘI ALȚII c. MOLDOVEI 29089/06, §§ 67-69, 23 octombrie 2007) când Procurorul General a amenințat Baroul Avocaților cu inițierea procedurilor penale împotriva avocaților care dăunează imaginii Republicii Moldova prin contestațiile sale adresate organizațiilor internaționale specializate în protecția drepturilor omului. De asemenea, Curtea specifică precum

Guvernul a reconfirmat acțiunile Procurorului General și, în mod repetat, a acuzat reclamantul de calomnierea autorităților moldave prin adresarea cererii în conformitate cu prevederile Articolului 34 din Convenție. 33. În aceste circumstanțe, având în vedere constatările expuse la paragraful 50 infra, Curtea consideră că nu este exclus că măsurile de urmărire secretă au fost aplicate vizavi de reclamanți sau dâșșii în perioada vizată, eventual, au riscat să fie potențial supuși unor astfel de măsuri. Simpla existență a legislației implică, pentru toți cei care ar putea intra în domeniul de aplicare, o amenințare de urmărire; această amenințare în mod necesar atentează la libertatea de comunicare între utilizatorii serviciilor poștale și de telecomunicații, astfel constituie „o ingerință din partea unei autorități publice” în exercițiul dreptului de respectare a corespondenței reclamanților (a se vedea *Klass v. Germany*, citată mai sus, § 41). 35. Prin urmare, a existat o ingerință în drepturile reclamanților garantate de Articolul 8 din Convenție, și obiecția preliminară a Guvernului cu privire la lipsa statutului de victimă urmează a fi respinsă¹. De altfel, Hotărârea nominalizată, reprezentând catalizatorul care a declanșat evoluțiile ulterioare ale legislației naționale în domeniul activității speciale de investigații.

În acest context revenind la prevederea Recomandarea (2005) 10 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei), care, la fel, constituie piatra de temelie a reformei legislative în domeniu, rezultă că tehnicile speciale de investigare reprezintă tehnici, aplicate de autoritățile competente în cadrul urmăririi penale pentru depistarea sau anchetarea unor infracțiuni grave și a unor suspecti în vederea strângerii de informații în așa fel, încât persoanele în cauză să nu cunoască acest lucru.²

Premisa de la care s-a pornit în elaborarea acestei Recomandări a fost aceea că „tehnicele speciale de investigare sunt numeroase, variate și în continuă evoluție și că particularitățile lor comune sunt caracterul secret și faptul că aplicarea lor este susceptibilă de a se interfera cu libertățile și drepturile fundamentale”.³

Din categoria tehnicilor speciale de investigare fac parte: intercept-

¹ Hotărârea CtEDO din 10 februarie 2009 în cauza Iordache și alșșii contra Moldovei. [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/IORDACHI%20SI%20ALTHII%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/IORDACHI%20SI%20ALTHII%20(ro).pdf). Vizitat la 15.10.2021.

² Recommendation Rec (2005)10 of the Committee of Ministers to Member States on „Special Investigation Techniques” in Relation to Serious Crimes Including Acts of Terrorism. [on-line]. Disponibil: <http://www.refworld.org/docid/43f5c6094.html>. Vizitat: 10.09.2021.

³ Fanu-Moca A., Nelegalitatea interceptărilor și înregistrărilor audio sau video efectuate în faza actelor premergătoare, în „Dreptul”, nr. 12/2012, p. 199.

tarea și înregistrarea convorbirilor și comunicațiilor; supravegherea video, audio sau prin fotografiere; localizarea sau urmărirea prin GPS sau prin alte mijloace tehnice de supraveghere; obținerea listei apelurilor telefonice efectuate de la un anumit post telefonic; reținerea, predarea sau percheziționarea trimiterilor poștale; conservarea imediată a datelor informatice ori a datelor referitoare la traficul informațional; accesul într-un sistem informatic; reținerea datelor generate sau prelucrate de furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului sau de rețele publice de comunicații; utilizarea investigatorilor sub acoperire; livrarea supravegheată; percheziția, etc.⁴

Cele menționate, denotă în mod cert natura intruzivă a tehnicilor speciale de investigații în raport, cu procedeele probatorii clasice, expuse fiind în primul rând drepturile omului, iar caracterul lor secret, evidențiază o dată în plus fragilitatea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. În mod evident persoana având la dispoziție mai multe instrumente de protecție atunci când cunoaște că drepturile îi sunt încălcate, decât când acționează în necunoștință de cauză.

Din aceste considerente, în mod logic, deși necesitatea tehnicilor speciale de investigații reprezintă o necesitate a timpului luând în considerația amploare și specificul criminalității organizate contemporane, este greu de calculat dacă acestea vor aduce mai mult bine or rău societății fiind admise spre utilizare pe scară largă, fără o reglementare adecvată și o aplicare corespunzătoare. Practica internațională, dar în special a CtEDO în acest domeniu nefiind de neglijat.

3. Parametrii normativi ai măsurilor speciale de investigații

Necesitatea stabilirii unor reguli clare, ce ar exclude abuzurile în cadrul utilizării tehnicilor speciale de investigații, nu poate lipsi de pe agenda autorităților, iar reușita în identificarea și aplicarea acestor reguli, depinde în mare măsură reușita luptei cu criminalitatea latentă. Astfel, atât temeiurile cât și condițiile efectuării măsurilor speciale de investigații, reprezintă acele segmente prin intervenția la care poate fi

⁴ Recommendation Rec (2005)10 of the Committee of Ministers to member states on special investigation techniques in relation to serious crimes including acts of terrorism explanatory report. [on-line]. Disponibil: <https://translate.google.md/translate?hl=ru&sl=en&u=http://www.legislationline.org/documents/id/9000&prev=search>. Vizitat: 10.09.2021.

reglementată efectuarea tehnicilor speciale de investigații astfel încât pe de o parte acestea să-și atingă scopul, iar pe de altă parte intervenția în sfera drepturilor omului să fie una controlată și proporțională scopului urmărit.

Temeiurile măsurilor speciale de investigații, urmând a răspunde la întrebarea când acestea pot fi efectuate. Condițiile respectiv, cu respectarea căror criterii poate avea loc efectuarea măsurilor speciale de investigații. De măiestria legiuitorului în reglementarea temeiurilor depinde dacă măsurile speciale de investigații vor fi efectuate atunci când aceasta este necesar, fără posibilitatea utilizării măsurilor speciale de investigații atunci când aceasta nu reprezintă o necesitate stringentă, iar riscul restrângerii drepturilor omului fiind eminentă atunci când natura faptelor investigate nu permit realizarea acestui deziderat prin metodele de investigație mai puțin intruzive. În acest sens G. Klemencic, menționează că (Temeiurile înfăptuirii măsurilor operative de investigații) permite aplicarea MSI pentru colectarea oricăror informații în ceea ce ține de prevenirea, descoperirea și anchetarea infracțiunilor fără a prevedea o condiție esențială (ex. un standard de probabilitate cum ar fi bănuiala întemeiată) pe care organul de drept trebuie să o dovedească organului de autorizare înainte de a începe supravegherea secretă.⁵

Identificarea și reglementarea corespunzătoare a condițiilor efectuării speciale de investigații, ar permite realizarea acestora de o asemenea manieră încât intruziunea în sfera drepturilor omului să poată avea loc doar cu respectarea cadrului normativ relevant, și respectiv cu un impact minim asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Asupra aspectelor respective au atenționat atât experții internaționali, atunci când au analizat Legea nr. 45, din data de 12.04.1994, privind activitatea operativă de investigații. Astfel, conform aceluiași expert, G. Klemencic, *legea trebuie să asigure ca tipurile de amestec în drepturile persoanei și gradul de amestec, în cadrul înfăptuirii măsurilor operative de investigații, să fie strict necesare și proporționate; legea trebuie să asigure, în special, ca reglementarea măsurilor operative de investigații să fie însoțită de garanții procedurale suficiente în ceea ce ține de efectuarea și autorizarea lor, pentru a minimiza posibilitățile utilizării lor arbitrare, imprevizibile și necontrolate.*⁶

⁵ Klemencic G. Analiza Legii Republicii Moldova privind activitatea operativă de investigații. Strasburg. 2006, p. 20.

⁶ Ibidem. p. 21.

Cazurile și modul în care pot fi efectuate măsurile speciale de investigații, reprezentând domenii în care prin măiestria legiuitorului poate fi atins echilibrul între necesitatea combaterii infracționalității pe de o parte și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului pe de altă parte. Felul în care acest exercițiu i-a reușit legiuitorului autohton urmând a fi analizat în continuare.

I. SURSE BIBLIOGRAFICE RECOMANDATE:

1. Recommendation Rec(2005)10 of the Committee of Ministers to Member States on „Special Investigation Techniques” in Relation to Serious Crimes Including Acts of Terrorism. [on-line]. Disponibil: <http://www.refworld.org/docid/43f5c6094.html>.

2. Fanu-Moca A., Nelegalitatea interceptărilor și înregistrărilor audio sau video efectuate în faza actelor premergătoare, în „Dreptul”, nr. 12/2012. p. 199.

3. Klemencic G. Analiza Legii Republicii Moldova privind activitatea operativă de investigații. Strasburg. 2006. 20 p.

II. JURISPRUDENȚA CtEDO:

1. Iordache și alții contra Moldovei Hotărârea CtEDO din 10 februarie 2009 în cauza Iordache și alșții contra Moldovei. [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/IORDACHI%20SI%20ALTII%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/IORDACHI%20SI%20ALTII%20(ro).pdf)

III. ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE:

1. Care sunt condițiile ce au determinat apariția măsurilor speciale de investigație?

2. Care este raportul dintre măsurile speciale de investigație și drepturile omului?

3. Ce trăsături ale măsurilor speciale de investigație cunoașteți?

4. Care este rolul CtEDO în dezvoltarea măsurilor speciale de investigații în Republica Moldova?

5. Care este primul act legislativ autohton ce a reglementat măsurile speciale de investigații?

6. Care sunt riscurile principale pe care le comportă măsurile speciale de investigații?

TEMA 2

TEMEIURILE MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII

1. Noțiuni generale privind temeiurile măsurilor speciale de investigații

Cuvântului *temei*, semnifică lucrul sau partea cea mai importantă din ceva; temelie, fundament, bază ⁷. Din cele relatate este lesne de înțeles că temeiul poate fi atât ca partea cea mai importantă, fie fundamentul de formă a ceva, ori în calitate de temelie de fond al aceluiași element, în cazul nostru legiuitorul utilizând simbioza ambelor semnificații, care desigur ar trebui utilizate în mod distinct. Cu toate că pentru inițierea măsurilor speciale de investigații, așa după cum rezultă din cadrul legal, nu are relevanță felul temeiului, importantă fiind prezența acestuia. Poziție susținută și în literatura de specialitate, fiind exprimate opinii că pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații este suficientă prezența unui singur temei din categoria celor enumerate, a căror listă este exhaustivă. Pe lângă temeiurile juridice ale efectuării măsurilor speciale de investigații sunt necesare, de asemenea, și anumite temeiuri faptice – adică cumulum de informații elaborate de practică referitoare la evenimentele și acțiunile, incluse în obiectul activității speciale de investigații, de prezența căruia depinde efectuarea măsurii speciale de investigație respective. Astfel, temeiurile faptice pot fi determinate ca fiind suficiența și plenitudinea informațiilor necesare efectuării măsurii speciale de investigații corespunzătoare ⁸.

Zaharțev S, analizând temeiurile și condițiile efectuării măsurilor speciale de investigații, consideră că prezența unei urmăriri penale pornite reprezintă pentru organul care efectuează activitatea specială de investigații un temei de sine stătător pentru efectuarea măsurilor speciale

⁷ Dicționarul explicativ al limbii române. [on-line]. Disponibil: <http://m.dex.ro/?world> Vizitat: 24.12.2021.

⁸ Михайлов В. И., Федоров А. В. Таможенные преступления: уголовно-правовой анализ и общие вопросы оперативно-розыскной деятельности. СПб, 1999. с.178.

de investigații⁹.

Verificarea informațiilor referitoare la o faptă prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere sau comisă nu constituie temei pentru efectuarea activității speciale de investigații, legislatorul reglementând această verificare, în mare parte, formal. Totodată, nu rezistă criticii opinia conform căreia în procesul verificării inițiale a materialelor parvenite cu referire la anumite fapte infracționale este interzisă efectuarea măsurilor speciale de investigații. Verificarea informațiilor nu reprezintă un temei aparte de efectuare a măsurilor speciale de investigații, însă anume în procesul acestei verificări, în organele de drept parvin informații cu privire la infracțiunile în curs de pregătire, de săvârșire sau deja comise. La rândul său, aceasta reprezintă temei pentru înfăptuirea măsurilor speciale de investigații. Astfel, în cadrul verificării preliminare, măsurile speciale de investigații pot fi realizate în baza temeiului *informațiilor devenite cunoscute organelor, care înfăptuiesc activitatea specială de investigații cu referire la pregătirea, comiterea sau prezența unei infracțiuni deja comise, precum și cu referire la persoanele care pregătesc, comit sau au comis infracțiuni, dacă nu există temeiuri suficiente pentru pornirea urmăririi penale*¹⁰.

Un temei specific pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații îl constituie interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale, la care Republica Moldova este parte. Condiția obligatorie pentru executarea acestora este condițiile tratatelor internaționale în conformitate cu care au fost înaintate. Actele respective urmează a fi perfectate în formă scrisă cu specificarea informațiilor relevante pentru executare. Totodată, măsurile speciale de investigații în baza acestor adresări, se realizează, în exclusivitate, conform prevederilor legislației autohtone.

Este interesantă opinia autorilor S. Malâghin ș.a. cu referire la temeiul de efectuare a măsurilor speciale de investigații bazat pe ascunderea persoanei de la organul de urmărire penală sau judecată, autorii menționați consideră că ordinea recunoașterii persoanei ca sustrăgându-se de la urmărirea penală sau de la judecată este reglementată de lege iar în cazurile în care ordinea procesual-penală a apariției oricărei dintre aceste situații va fi încălcată, apoi măsura specială de investigații nu poate fi

⁹ Захарцев С. И. Оперативно-розыскные мероприятия. Издательство Р. Асланова «Юридический Центр Пресс», СПб, 2004. с.63.

¹⁰ Ibidem, p. 63-64.

efectuată, deoarece nu există temeuri în această privință ¹¹.

Sursele informațiilor despre faptele ce constituie temei pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații, de obicei, sunt: aprecierea și analiza situației operative; studierea modului de viață al persoanelor, predispuse spre comiterea infracțiunilor, reieșind din comportamentul premergător; examinarea cauzelor și condițiilor infracțiunilor deja comise și aflate în proces de cercetare; studierea și analiza materialelor cauzelor penale; comunicările mijloacelor de informare în masă; rezultatele măsurilor speciale de investigații; rezultatele activității altor organe de stat, etc ¹².

Autorul V. Osipkin divizează temeiurile în: a) temeuri parvenite din partea persoanei; b) temeuri parvenite din partea infracțiunii. În procesul efectuării activității speciale de investigații în baza temeiului „din partea persoanei”, organul care efectuează activitatea verifică, fără începerea urmăririi penale, informațiile despre persoanele care pregătesc, comit sau care au comis infracțiuni. Această varietate a activității speciale de investigații este destul de complexă, deoarece faptele infracționale pot avea un caracter latent, informațiile suficiente pentru începerea urmăririi penale lipsesc, iar părțile vătămate, în virtutea mai multor motive, nu se adresează organelor de drept.

Activitatea specială de investigații în baza temeiului „din partea persoanei” este mai mult specifică structurilor specializate ale organelor de interne pe segmentul luptei cu crima organizată, cu circulația ilegală a substanțelor narcotice și cu infracțiunile economice.

Activitatea specială de investigații în baza temeiului „din partea infracțiunii” este înfăptuită atunci când este pornită urmărirea penală sau fie că este stabilit oficial și cu precizie faptul dispariției persoanei, al depistării unui cadavru neidentificat sau dacă sunt prezente informații referitoare la persoanele ce se sustrag de la urmărirea penală, de la judecată sau de la punerea în executare a pedepsei penale ¹³.

¹¹ Николюк В. В. и др. Федеральный закон об оперативно-розыскной деятельности: Научно-практический комментарий. Екатеринбург, 1997. с. 37.

¹² Михайлов В. И., Федоров А. В. *Op. cit.*, p. 182.

¹³ Осипкин В. Н. Прокурорский надзор за оперативно-розыскной деятельностью. Учебное пособие. СПб, 2001. с.4.

2. Temeiurile măsurilor speciale de investigații în legislația autohtonă

În conformitate cu prevederile art. 132³ din CPP RM, temeiurile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații sunt:

1) actele procesuale de dispoziție ale ofițerului de urmărire penală, ale procurorului sau ale judecătorului de instrucție în cauzele penale aflate în procedura acestora;

2) interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;

3) cererile de comisie rogatorie ale organelor de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Prevederi cu caracter analogic dar oarecum mai extinse pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații rezultă și din prevederile art. 19 al Legii privind ASI. Conform actului normativ nominalizat, temeiurile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații sunt:

1) circumstanțele neclare în legătură cu pornirea urmăririi penale;

2) informațiile, devenite cunoscute privind: a) fapta prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere sau comisă, precum și persoanele care o pregătesc, o comit ori au comis-o; b) persoanele care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată ori care se eschivează de la executarea pedepsei penale; c) persoanele dispărute fără urmă și necesitatea stabilirii identității cadavrelor neidentificate; d) circumstanțele care pun în pericol ordinea publică, securitatea militară, economică, ecologică sau de altă natură a statului; e) circumstanțele ce pun în pericol securitatea investigatorului sub acoperire sau a membrilor familiei acestuia;

3) actele procesuale ale ofițerului de urmărire penală, ale procurorului sau ale judecătorului de instrucție în cauzele penale aflate în procedura acestora;

4) interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;

5) raportul ofițerului de investigații privind circumstanțele ce pun în pericol securitatea proprie, a familiei sale și a persoanelor apropiate lui.

Analiza comparativă a textelor de lege enunțate denotă că deși ambele se referă la temeiurile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații, totuși semnificația pe care o dau acestei noțiuni este total diferită. Din prevederile legislației procesual penale rezultă că noțiunea de temei este mai mult formală, or, nici actele procesuale ale organelor judiciare, nici interpelările sau comisiile rogatorii nu relevă careva situații, de fapt, reprezentând mai mult modalități de sesizare a subdiviziunilor specializate, în vederea realizării măsurilor speciale de investigații. O situație oarecum diferită rezultă din textul Legii privind ASI, dat fiind faptul că pe lângă criteriile formale de sesizare considerate a fi temeiuri pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații, legiuitorul a prevăzut și situațiile, de fapt, la care ne-am referit mai sus.

În cauza *Malone c. Regatul Unit* (2 august 1984, nr. 8691/79, Par. 67), Curtea Europeană menționează că riscul arbitrajului este evident în cazurile în care puterea de apreciere este exercitată în secret. În contextul măsurilor secrete de supraveghere ori de interceptare a comunicațiilor de către autoritățile publice, cerința *previzibilității* presupune ca dreptul intern să fie suficient de clar în termeni utilizați, astfel încât să indice suficient care sunt circumstanțele și condițiile în care autoritățile publice pot dispune de astfel de măsuri secrete. Sintagma „potrivit legii” presupune mai întâi că măsura respectivă are un temei în dreptul intern, însă nu se referă la o simplă trimitere la dreptul intern, ci privește și „calitatea legii”, aceasta trebuind să fie compatibilă cu statul de drept, ceea ce presupune că dreptul intern trebuie să ofere o anumită protecție împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice în drepturile garantate de art. 8 parag. 1 din Convenție¹⁴.

3. Prevederi speciale privind temeiurile măsurilor speciale de investigații

În legislația procesual penală utilizarea cuvântului *temei*, în raport cu reglementarea măsurilor speciale de investigații, are mai multe semnificații. În primul rând, art. 132³ CPP RM prevede temeiurile generale, care sunt valabile pentru oricare din măsurile speciale de investigații enumerate în TITLUL IV, Capitolul III, Secțiunea a 5-a CPP RM. După cum

¹⁴ Hotărârea CtEDO din 02 august 1984 în cauza *Malone* contra Marii Britanii [on-line]. Disponibil: <http://jurisprudentacedo.com/Malone-contra-Marea-Britanie-Supravegherea-persoanei-Condițiile-legii-interne.html> Vizitat: 18.01.2021.

am remarcat, aceste temeuri generale nu sunt de fond, ci de formă. Temeurile indicate în art. 132³ CPP RM nu presupun aplicarea cumulativă, deci pentru demararea procesului de desfășurare a unei măsuri speciale de investigații este suficientă prezența a cel puțin unuia din cele trei temeuri.

Analiza normelor de procedură penală pertinente ne permite să constatăm că noțiunea *temei* este utilizată de legislator și în raport cu bănuiala rezonabilă sau presupuneri întemeiate a unor circumstanțe concrete, de fapt, necesare pentru realizarea unor măsuri de investigații distincte, cum ar fi: art.132⁷ alin.1 CPP RM - *supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea*; art.133 alin.1 CPP RM - *reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimerilor poștale*; 134¹ alin.2 CPP RM - *Monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice*. Utilizarea în normele respective a formulelor de genul „*daca exista temeuri de a considera ca...*”, „*daca exista temeuri rezonabile de a presupune ca*”, „*daca sunt temeuri verosimile*”, denotă, în mod evident, că acestea constituie *temeuri* de fond.

În același timp, deși în unele texte de lege nu este utilizat în mod expres cuvântul *temei*, legislația procesual penală ne poate oferi exemple în care desfășurarea măsurilor speciale, autorizate de procuror, sunt condiționate de existența unor situații faptice, care, în esență, constituie temeuri de fond.

Bunăoară, supravegherea transfrontalieră, în conformitate 138¹ alin.1 CPP RM, poate fi realizată atunci când există motive serioase să credem că poate duce la identificarea ori localizarea presupusului participant la săvârșirea infracțiunii, ceea ce implicit presupune existența unor circumstanțe de fapt, care ar argumenta motivele respective. De asemenea, în baza prevederilor art. 138² alin.1 CPP, livrarea controlată este realizată dacă există o bănuială rezonabilă cu privire la caracterul ilicit al deținerii sau obținerii obiectelor, a mărfurilor ori a altor valori care provin din săvârșirea unei infracțiuni sau care sunt destinate comiterii unei infracțiuni. Bănuială, care, la fel, presupune existența unor circumstanțe de fapt, care ar fundamenta-o.

Chiar dacă legislatorul nu se referă în mod expres la careva temeuri de fond, analiza prevederilor art. 135 alin.1 CPP RM, permite să conchidem că anume controlul transiterii sau primirii banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite poate fi realizat doar atunci când din circumstanțele cauzei re-

zultă înmânarea sau predarea de bani, servicii ori de alte valori materiale sau nemateriale.

Importanța temeiurilor de fapt devine mai evidentă luând în considerare prevederile din art. 132⁴ alin. 7 CPP RM, în conformitate cu care în cazul în care termenul de autorizare a efectuării măsurii speciale de investigații a fost prelungit până la 6 luni, se interzice autorizarea repetată a măsurii speciale de investigații pe același temei și asupra aceluiași subiect, cu excepția cazurilor de utilizare a investigatorilor sub acoperire sau de apariție a circumstanțelor noi, precum și a cazurilor de cercetare a faptelor legate de investigarea crimelor organizate și a finanțării terorismului. Prevedere cu conținut analogic conține și art. 20 alin. 7 al Legii privind ASI.

În consecință, dacă temeiurile efectuării măsurilor speciale urmează să fie înțelese așa cum ele sunt prevăzute în mod expres, legislația procesual penală, făcând abstracție de la existența temeiurilor de fond necesare pentru efectuarea unor măsuri speciale de investigații concrete, rezultă că odată efectuată o măsură specială de investigații în cadrul unei cauze penale ca rezultat al actului procesual de dispoziție parvenit din partea procurorului, efectuarea repetată a măsurilor respective ar fi imposibilă chiar dacă circumstanțele cauzei impun acest lucru, fără, desigur, încălcarea interdicției de autorizare repetată a măsurii speciale de investigații pe același temei și asupra aceluiași subiect. Un argument în plus în acest sens rezultă și din prevederile art. 20 alin. 8 și 9, Legea privind ASI, în conformitate cu care procurorul sau, după caz, conducătorul subdiviziunii specializate va dispune încetarea măsurii speciale de investigații înainte de expirarea termenului pentru care aceasta a fost autorizată imediat ce au dispărut temeiurile și motivele ce au justificat autorizarea ei. Respectiv, în cazul în care temeiuri pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații nu mai există, ofițerul de investigații solicită procurorului sau, după caz, conducătorului subdiviziunii specializate încetarea imediată a acestor măsuri. Întrebarea care se impune în acest caz, este odată ce în calitate de temei pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații, legislația procesual penală a considerat actele procesuale de dispoziție, atunci cum ar putea acestea dispărea fie să nu mai existe, răspunsul fiind evident, iar soluția cea care am propus-o mai sus.

I. SURSE BIBLIOGRAFICE RECOMANDATE:

1. Dicționarul explicativ al limbii române. [on-line]. Disponibil: <http://m.dex.ro/?world>
2. Михайлов В. И., Федоров А. В. Таможенные преступления: уголовно-правовой анализ и общие вопросы оперативно-розыскной деятельности. СПб, 1999. 324 с.
3. Захарцев С. И. Оперативно-розыскные мероприятия. Издательство Р. Асланова «Юридический Центр Пресс», СПб, 2004. 328 с.
4. Николюк, В. В. и др. Федеральный закон об оперативно-розыскной деятельности : Научно-практический комментарий. Екатеринбург : Зерцало-Урал, 1997. 200 с.
5. Осипкин В. Н. Прокурорский надзор за оперативно-розыскной деятельностью. Учебное пособие. СПб, 2001. 213 с.

II. JURISPRUDENȚA CtEDO:

1. Hotărârea CtEDO din 02 august 1984 în cauza Malone contra Marii Britanii [on-line]. Disponibil: <http://jurisprudencedo.com/Malone-contra-Marea-Britanie-Supravegherea-persoanei-Conditiiile-legii-interne.html>.

III. ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE:

1. Care sunt temeiurile măsurilor speciale de investigații?
2. De ce sunt importante temeiurile măsurilor speciale de investigații?
3. Care sunt principalele trăsături ale temeiurilor măsurilor speciale de investigații?
4. Ce clasificări ale temeiurilor măsurilor speciale de investigații cunoașteți?
5. Care este impactul temeiurilor, asupra măsurilor speciale de investigații?
6. Ce inadvertențele legislative în reglementarea temeiurilor măsurilor speciale de investigații cunoașteți?

NOTE:

TEMA 3

CONDIȚIILE MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII

1. Noțiuni generale privind condițiile măsurilor speciale de investigații

Deși sunt destul de importante totuși *temeiurile* nu sunt unicele împrejurări de existență cărora depinde efectuarea măsurilor speciale de investigații. Condițiile în acest sens fiind nu mai puțin importante. Din „Dicționarul Explicativ al Limbii Române”, rezultă că cuvântul *condiție* semnifică fapt, împrejurare de care depinde apariția unui fenomen sau care influențează desfășurarea unei acțiuni, putând-o frâna sau stimula¹⁵.

Raportând sensul etimologic al noțiunii condiție la subiectul analizat, am putea deduce că acestea reprezintă împrejurările în care se pot iniția și respectiv se pot desfășura măsurile speciale de investigații, și respectiv, în lipsa cărora măsurile respective nu pot fi efectuate. Condițiile reprezintă anumite reguli, stabilite într-un anumit domeniu de activitate, anumite cerințe de care urmează a se ghida. În literatura de specialitate a fost exprimată opinia că prin condiții ale îndeplinirii măsurilor speciale de investigații se subînțelege cumulul de principii și reguli, care asigură, pe de o parte, echilibrul intereselor persoanei, care are dreptul la secretul vieții personale, iar pe de altă parte, – cel al societății, cointeresate în eficiența luptei cu infracționalitatea, în depistarea oportună a infracțiunilor, în prevenirea și combaterea lor¹⁶.

Astfel, condițiile măsurilor speciale de investigații pot fi determinate ca fiind împrejurările în care pot fi efectuate măsurile speciale de investigații. În opinia autorului S. Zaharțev, condițiile de realizare a activității operative de investigație sunt divizate în: 1) generale; 2) speciale. Condițiile generale se atribuie la toate măsurile speciale de investigații

¹⁵ Dicționarul explicativ al limbii române. [on-line]. Disponibil: <http://m.dex.ro/?world> Vizitat: 24.12.2021.

¹⁶ Михайлов В. И., Федоров А. В. Оp. cit., p.187.

fără careva excepții. Totodată, din considerentul că măsurile speciale de investigații sunt diferite din punct de vedere al esenței desfășurării lor, al îngrădirii drepturilor omului, al fixării rezultatelor lor etc, pentru anumite măsuri operative de investigații, sunt prevăzute anumite condiții speciale. Astfel, condiții speciale prevăzute sunt acele condiții care determină regulile distincte ale efectuării anumitor măsuri.

În calitate de condiții generale autorul menționează: cetățenia, naționalitatea, locul de trai, locul de muncă, etc. Specificând că unele reglementări fixează ordinea efectuării măsurilor speciale de investigații pentru anumite categorii de persoane¹⁷. Deși, ca metodă, clasificarea autorului ar fi valabilă, totuși criteriile propuse nu pot fi aplicate la noi, mai ales din perspectiva legislației în domeniu care nu prevede în calitate de condiții pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații criteriile la care acesta se referă.

2. Condițiile măsurilor speciale de investigații în legislația națională

Potrivit art. 132¹ alin. 2 CPP RM, măsurile speciale de investigații se dispun și se efectuează dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: 1) pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor; 2) există o bănuială rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu excepțiile stabilite de lege; 3) acțiunea este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Legea privind ASI stabilește două condiții de efectuare a măsurilor speciale de investigații. Din art. 19, alin. 2 al legii nominalizate rezultă că măsurile speciale de investigații sunt autorizate și se desfășurează în cazul când sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: a) realizarea scopului procesului penal este imposibilă pe altă cale ori există un pericol pentru securitatea statului; și b) măsura specială de investigații este proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Considerăm condițiile indicate în art. 132¹ alin. 2 CPP RM, ca fiind condiții generale aplicabile pentru toate măsurile speciale de investigații.

În legislația procesual penală a României se regăsesc, practic, ace-

¹⁷ Захарцев С. И. Оp. cit., p.72-73.

leași condiții de efectuare a măsurilor speciale de investigații. Astfel, conform prevederilor art. 148 CPP Rom.: *Autorizarea folosirii investigatorilor sub acoperire se poate dispune de procuror, pe o perioadă de maximum 60 de zile, dacă:*

a) *există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni contra securității naționale prevăzute de Codul penal și de alte legi speciale, precum și în cazul infracțiunilor de trafic de droguri, trafic de arme, trafic de persoane, acte de terorism, spălare a banilor, falsificare de monede ori alte valori, falsificare de instrumente de plată electronică, șantaj, lipsire de libertate, evaziune fiscală, în cazul infracțiunilor de corupție, al infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene, al infracțiunilor care se săvârșesc prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică ori în cazul unor alte infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 7 ani sau mai mare ori există o suspiciune rezonabilă că o persoană este implicată în activități infracționale ce au legătură cu infracțiunile enumerate mai sus;*

b) *măsura este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor sau a probelor ce urmează a fi obținute ori gravitatea infracțiunii;*

c) *probele sau localizarea și identificarea făptuitorului, suspectului ori inculpatului nu ar putea fi obținute în alt mod sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare*¹⁸.

Ca și cazul temeiurilor, legislatorul nostru a prevăzut în mod selectiv condiții suplimentare pentru unele măsuri speciale de investigații. Ne vom referi, în acest caz, numai la măsurile speciale de investigații autorizate de procuror. În cazul supravegherii transfrontaliere, CPP RM impune prin prevederile art.1381 alin. 4 condiții suplimentare, menționând, în mod expres, că măsura respectivă poate fi efectuată doar cu respectarea lor. Legislatorul nu indică dacă acestea sunt cumulative, dar conținutul lor ne permite să cunoaștem și să înțelegem care sunt competențele sau cu alte cuvinte întinderea atribuțiilor și acțiunile permise ale reprezentanților observatori ai organelor de urmărire penală străine pe teritoriul statului nostru.

În art.138² alin.3 CPP RM sunt indicate trei condiții suplimentare,

¹⁸ Codul de procedură penală al României adoptat prin Legea nr. 135/2010 [on-line]. Disponibil: <http://legeaz.net/noul-cod-procedura-penala-ncpp/pagina-3> Vizitat: 15.10.2021.

necesare să fie respectate de către statele prin care sunt tranzitate transporturile ilegale sau suspecte după cum urmează: - să fie de acord cu intrarea pe teritoriul acestora a transportului ilegal sau suspect și cu ieșirea acestuia de pe teritoriul statului;

- să garanteze faptul că transportul ilegal sau suspect este supravegheat permanent de autoritățile competente;

- să garanteze faptul că procurorul, organele de urmărire penală sau alte autorități de stat competente sunt înștiințate în ceea ce privește rezultatul urmăririi penale împotriva persoanelor acuzate de infracțiuni care au constituit obiectul măsurii speciale de investigații;

Din conținutul textelor respective înțelegem că acestea trebuie să fie respectate cumulativ.

3. Subsidiaritatea și proporționalitatea - condiții ale măsurilor speciale de investigații

Revenind la cele menționate, putem recapitula următoarele: condițiile generale de efectuare a măsurilor speciale de investigații sunt condițiile de subsidiaritate și de proporționalitate la care se adaugă condițiile legate de gravitatea infracțiunii pentru măsurile speciale de investigații efectuate în cadrul procesului penal.

Conform, cadrului legal autohton condiția subsidiarității, reprezintă după cum urmează - realizarea scopului procesului penal care este imposibilă pe altă cale ori există un pericol pentru securitatea statului, și pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor. Scopul procesului penal așa cum acesta rezultă din prevederile art. 1 CPP RM, este protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.

În concluzie, ori de câte ori scopul procesului penal poate fi realizat prin alte modalități, fie securitatea statului nu este în pericol sau activitatea de administrare a probelor nu va fi prejudiciată considerabil, măsurile speciale de investigații nu pot fi efectuate. Pe cale de consecință, pro-

curorul este obligat ori de câte ori dispune efectuarea măsurilor speciale de investigații să ia în considerare respectarea condiției subsidiarității motivând în fiecare caz necesitatea utilizării anume a acestei modalități de investigație. Fapt, pentru care, desigur, va trebui să ia în calcul de ce restul instrumentelor investigative nu pot atinge finalitatea procesului penal. Aceasta însemnând nu doar raportarea măsurilor speciale de investigații la restul procedurilor probatorii pe care le are la îndemână organul de urmărire penală, dar și analiza comparativă a măsurilor speciale de investigații, astfel încât o măsură mai invazivă din cele prevăzute în legislație să poată fi utilizată doar dacă celelalte nu pot atinge celelalte obiective prescrise de lege.

Condiția este destul de importantă și din perspectiva menționată în literatura de specialitate, precum că măsurile speciale de investigații, indiferent de caracterul public ori secret al acestora, sunt efectuate de o așa manieră, încât persoanele în cauză să nu aibă cunoștință despre acest lucru¹⁹. Din această perspectivă, de exemplu, obținerea informațiilor despre o infracțiune comisă de la persoana suspectă este mult mai ușor de realizat prin utilizarea măsurilor speciale de investigație, transformând subiectul unor relații procesuale penale într-un obiect de investigație. Întrebarea care însă apare în acest caz este cum sunt respectate principiile procesuale penale, inclusiv, dreptul la un proces echitabil prin utilizarea unei asemenea metode de obținere a informațiilor și dacă nu cumva pe această cale este mai grav prejudiciată activitatea de administrare a probelor. Dincolo, desigur, de drepturile persoanei care deține această informație și de care în mod normal ea putea să beneficieze de ele în cadrul procesului penal în dependență de statutul său procesual. Practica este însă contrară poziției CtEDO, care în cauza *Condron c Regatul Unit*²⁰, a constatat că dreptul la tăcere este afectat când autoritățile recurg la subterfugiul obținerii mărturiei de la suspect²¹. Exemplele pot continua și cu privire la alte mijloace de probă.

Din cele relatate rezultă și a doua condiție pentru realizarea măsurilor speciale de investigații și, anume, cea a proporționalității. Condiție care rezultă, în mod clar, din prevederile 8 CEDO, în conformitate cu care

¹⁹ Udroui M. et. al. Codul de procedură penală, Comentariu pe articole. Editura C.H. Beck, București 2015. p. 427.

²⁰ Hotărârea CtEDO din 02 mai 2000 în cauza *Condron contra Regatul Unit*, nr. 35718/97, [online]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58798>. vizitat. 24.12.2021.

²¹ Dolea I. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2016. p. 91.

orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.

Condiția proporționalității trebuie utilizată în toate cazurile când se constată necesitatea unor ingerințe. Orice amestec trebuie să se bazeze pe prevederi legale. În caz contrar, adică în situația când prevederile sunt vagi și imprecise, acestea pot genera, în primul rând, nesiguranță între subiecții procesuali, în al doilea rând, abuzuri ale organelor responsabile pentru aplicarea normelor, iar în al treilea rând, restricțiile trebuie să fie determinate de necesitatea protejării unor valori, cum ar fi, de exemplu, securitatea publică sau alte drepturi ale persoanei. În al patrulea rând, restricțiile nu trebuie să fie o privare a persoanei de drepturile sau libertățile esențiale și, în al cincilea rând, restricțiile trebuie să fie necesare într-o societate democratică²².

Ori de câte ori este dispusă măsura specială de investigație, criteriul proporționalității urmează a fi verificat, contrapunând interesul individual care urmează a fi efectuat interesului public, soluția în favoarea utilizării măsurilor speciale de investigații putând fi dispusă doar dacă interesul public prevalează. Revenind la cele menționate, putem recapitula că condițiile generale de efectuare a măsurilor speciale de investigații sunt condițiile de subsidiaritate și de proporționalitate la care se adaugă condițiile legate de gravitatea infracțiunii pentru măsurile speciale de investigații efectuate în cadrul procesului penal.

²² Dolea I. Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat. Ed. Cartea Juridică, Chișinău 2009. p.416.

I. SURSE BIBLIOGRAFICE RECOMANDATE:

1. Dicționarul explicativ al limbii române. [on-line]. Disponibil: <http://m.dex.ro/?world>
2. Михайлов В. И., Федоров А. В. Таможенные преступления: уголовно-правовой анализ и общие вопросы оперативно-розыскной деятельности. СПб, 1999. 324 с.
3. Захарцев С. И. Оперативно-розыскные мероприятия. Издательство Р. Асланова «Юридический Центр Пресс», СПб, 2004. 328 с.
4. Udroui M. et. al. Codul de procedură penală, Comentariu pe articole, editura C.H. Beck, București 2015. 1690 p.
5. Dolea I. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu Aplicativ. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2016. 1172 p.
6. Dolea I. Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat. Ed. Cartea Juridică, Chișinău 2009. 416 p.

II. JURISPRUDENȚA CtEDO:

1. Hotărârea CtEDO din 02 mai 2000 în cauza Condron contra Regatului Unit, nr.35718/97, 2 May 2000 [online]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58798>

III. ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE:

1. Ce condiții sunt necesare pentru dispunerea măsurilor speciale de investigații?
2. Care este importanța condițiilor măsurilor speciale de investigații?
3. Care sunt condițiile măsurilor speciale de investigații?
4. Care este deosebirea dintre condițiile și temeiurile măsurilor speciale de investigații?
5. Ce impact are nerespectarea condițiilor măsurilor speciale de investigații?
6. Cum apreciați calitatea legii care reglementează condițiile măsurilor speciale de investigații?

IV. NOTE:

TEMA 4

ASPECTE PROCEDURALE PRIVIND DISPUNEREA MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII

1.Noțiuni generale privind dispunerea măsurilor speciale de investigații

Pornind de la teza expusă în literatura de specialitate, putem constata că regulile procedurale au un caracter de reguli complimentare față de regulile procesuale, prevăd modul cum trebuie de procedat pentru a se aduce la îndeplinire actele procesuale în vederea atingerii de către acestea a finalității lor. La rândul lor, regulile procesuale au fost definite ca reguli ce prescriu actele ce se îndeplinesc pentru dinamizarea procesului penal, respectiv, al declanșării desfășurării și stingerii acestuia²³.

Am utilizat definițiile date de N. Volonciu, noțiunilor menționate pentru procesul penal, considerându-le valabile, inclusiv, activității speciale de investigații, din simplul considerent că ambele activități au mai multe puncte de legătură, iar în continuare intenționăm să utilizăm metoda comparativă de cercetare, apelând la măsurile speciale de investigații, efectuate conform prevederilor Legii privind ASI, ca element de comparație cu măsurile speciale de investigații analogice efectuate conform prevederilor procesual penale.

Ultimele reprezentând așa după cum se menționează pe bună dreptate în literatura de specialitate-procedee probatorii²⁴. Pornind de la cele enunțate, nu este greu să ne dăm seama că anume normele sunt cele care, în mare parte, urmează să transpună în practică teza din CEDO, conform căreia nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea dreptului la respectarea vieții private decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate

²³ Volonciu N. Tratat de procedură penală. Parte generală. Volumul I. Ed. Paideia. București, 1993. p. 44.

²⁴ Diaconu V., Tehnicile speciale de supraveghere sau cercetare, procedee probatorii în NCPP. [on-line]. Disponibil: <https://www.juridice.ro/256935/tehnicele-speciale-de-supraveghere-sau-cercetare-procedee-probatorii-in-ncpp.html> Vizitat: 23.08.2021.

democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora, adică principiul previzibilității legii.

Or, după cum am menționat, anume regulile procedurale asigură îndeplinirea deciziilor dinamizatoare în cadrul activității speciale de investigații, constituind într-un final formele pe care le îmbracă și urmele pe care aceasta le lasă. Pentru o redare mai adecvată a regulilor procedurale privind măsurile speciale de investigații, am efectuat analiza separată a acestora, în dependență de etapa la care se referă – disponerea, efectuarea și respectiv consemnarea măsurilor speciale de investigații.

Totodată valabil pentru toate măsurile speciale de investigații, este că prerogativa dispunerii acestora nu aparține instanței de judecată, deși aceasta își are rolul său în algoritmul efectuării măsurilor speciale de investigații.

Astfel, după noi destul de întemeiat Colegiul penal lărgit al CSJ, a constatat că instanța de apel nu era în drept de a se expune cu referire la necesitatea efectuării măsurii speciale de investigație livrarea controlată, de vreme ce normele Codului de procedură penală stipulează că efectuarea acțiunilor procesuale este lăsată la discreția organului de urmărire penală, reieșind din necesitatea acumulării unor probe în cadrul urmăririi penale, sarcina prezentării probelor învinuirii revenindu-i procurorului, iar judecătorul judecă materialele și cauzele penale conform legii și propriei convingeri, bazate pe probele cercetate în procedura judiciară respectivă (art. 24 în coroborare cu art. 26 Cod de procedură penală)²⁵.

În altă ordine de idei chiar dacă măsura spacială de investigații a fost autorizată de către judecătorul de instrucție conform prevederilor procesual penale, cu verificarea ulterioară a legalității efectuării acesteia, nu înseamnă că aceste aspecte nu pot fi revverificate de către instanța de fond. Or, anume așa a procedat instanța considerând că măsurile speciale de investigație efectuate în cauza penală și anume autorizarea efectuării interceptărilor și înregistrărilor convorbirilor telefonice, documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice cu instalarea acestora în mijlocul de transport, autorizarea efectuării percheziției corporale a inculpaților, domiciliile și automobilele acestora, precum și faptul că a fost constatată respectarea cerințelor legale la efectuarea acestor măsuri, nu

²⁵ Decizia Colegiului penal lărgit CSJ din 09.03.2021. dosarul 1 ra 191/2021. [on-line]. Disponibil: file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar\$DIa7424.4924/Burlacu%20Vitalie,%20Baglai%20Irina.pdf. Vizitat la 20.10.2021. Vizitat la 30.11.2021.

poate fi reținută, or, la momentul autorizării precum și verificării legalității acestor acțiuni, judecătorul de instrucție nu putea și nu era obligat să cunoască despre implicarea activă a organului de urmărire penală la documentarea cauzei date²⁶.

2. Cadrul normativ privind dispunerea măsurilor speciale de investigații

Din prevederile art. 132⁴ CPP RM rezultă că procurorul care conduce sau exercită urmărirea penală pune, prin ordonanță motivată, măsura specială de investigații în executarea subdiviziunilor specializate ale autorităților indicate în Legea privind ASI. Formularea utilizată de către legiuitor nu este una tocmai reușită, or, literalmente, ar însemna că procurorul prin ordonanță motivată doar *pune* în executarea subdiviziunilor specializate măsurile speciale de investigații, fără a se referi la actul prin care se dispune însăși efectuarea acestora. Concluzie la care ne îndreptăm, inclusiv, Dicționarul Explicativ al Limbii Române, din care rezultă că *a pune în (sau pe) seama cuiva (sau a ceva)*, înseamnă a atribui²⁷. Totodată, din sensul normei citate, dar și din denumirea acestui articol, rezultă că legiuitorul, referindu-se la ordonanța procurorului, a avut în vedere nu doar desemnarea organului care să execute măsura specială de investigații, ci și inițierea propriu-zisă a măsurilor respective. Or, aceeași normă stipulează că măsurile autorizate trebuie să înceapă la data indicată în actul de dispunere sau, cel târziu, la data expirării termenului, pentru care au fost autorizate. Afirmatia care este confirmată și de practica efectuării măsurilor speciale de investigații, or, în nici una dintre cauzele penale studiate, nu au fost depistate ordonanțe prin care după dispunerea efectuării măsurilor speciale de investigații acestea să fie în mod separat puse spre executare subdiviziunilor specializate, fie punerea să nu urmeze dispunerii, în schimb fiind constatat că *punerea* în executare reprezintă un element ce urmează dispunerii în partea rezolutivă a ordonanțelor respective. Chiar dacă limbajul utilizat în acest sens

²⁶ Decizia Colegiului penal lărgit CSJ din 30.11.2020. dosarul 1 ra 347/2020. [on-line]. Disponibil: [file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar\\$D1a7116.18416/Covali%20Vasile,%20Cecirlau%20Ana,%20Stefanschi%20Oleg,%20Ursu%20Alexandru,%20Jaloba%20Ion.pdf](file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar$D1a7116.18416/Covali%20Vasile,%20Cecirlau%20Ana,%20Stefanschi%20Oleg,%20Ursu%20Alexandru,%20Jaloba%20Ion.pdf). Vizitat la 20.10.2021. Vizitat la 29.10.2021.

²⁷ Dicționarul explicativ al limbii române. [on-line]. Disponibil: <http://m.dex.ro/?world> Vizitat: 24.11.2021.

este unul care nu tocmai corespunde cadrului legal, cum ar fi, de exemplu, dispunerea măsurilor speciale de investigații urmărirea vizuală, achiziția de control și controlul transiterii sau primirii banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite în cadrul cauzei penale nr. 2015041559, în ordonanță fiind dispusă „*înfrățuirea*”, măsurii ²⁸, aceeași terminologie fiind utilizată și în cadrul altor cauze penale ²⁹.

În aceeași ordine de idei, din prevederile art. 255 CPP RM, rezultă că în desfășurarea procesului penal, organul de urmărire penală, prin ordonanță, dispune asupra acțiunilor sau măsurilor procesuale în condițiile prezentului cod. Fiecare dintre acțiunile sau măsurile procesuale dispuse de către organul de urmărire penală se motivează, obligatoriu, în mod separat. Ordonanța trebuie să fie motivată și să cuprindă: data și locul întocmirii, numele, prenumele și calitatea persoanei care o întocmește, cauza la care se referă, obiectul acțiunii sau măsurii procesuale, temeiul legal al acesteia și semnătura celui care a întocmit-o. În concluzie odată ce nu poți *pune* pe seama cuiva să execute ceea ce încă nu s-a dispus, or, procedura ar trebui să fie tocmai inversă, intervențiile legislative de rigoare ar fi nu doar binevenite, ci și necesare.

Dincolo de măsurile speciale de investigații a căror dispunere ține exclusiv de atribuțiile procurorului, pe cale de excepție, acesta, la fel, poate dispune și asupra măsurilor ce țin de competența judecătorului de instrucție, conform prevederilor art. 132⁴ alin. 3 CPP RM. Din prevederile art. 27 din Legea privind ASI rezultă că măsurile speciale de investigații ce se autorizează doar în cadrul urmăririi penale se efectuează în conformitate cu prevederile legislației procesual penale. Astfel nu este clar de ce legiuitorul utilizează o serie de criterii dacă nu contradictorii apoi cel puțin diferite, în identificarea măsurilor speciale de investigații a căror efectuare este posibilă în afara cadrului procesual penal. Or, dincolo de încercarea mai puțin reușită de enumerare a măsurilor speciale de investigații care pot fi efectuate numai în cadrul unui proces penal, vedem că legiuitorul instituie regula conform căreia doar în cadrul urmăririi penale măsurile speciale de investigații urmează a fi efectuate conform prevederilor CPP RM, ceea ce ar însemna că în cadrul procesului penal până la pornirea urmăririi penale, măsurile speciale de investigații pot fi efectuate în afara exigențelor procesual penale.

²⁸ Dosarul penal nr. 2015040159. Procuratura mun. Bălți.

²⁹ Dosarul penal nr. 2015790292. Procuratura mun. Bălți.

Conform prevederilor art. 132¹ CPP RM, activitatea specială de investigații reprezintă totalitatea de acțiuni de urmărire penală cu caracter public și/sau secret efectuate de către ofițerii de investigații în cadrul urmăririi penale numai în condițiile și în modul prevăzut de prezentul cod, ceea ce ar însemna că respectiv în afara urmăririi penale măsurile speciale de investigații pot fi efectuate fără a se ține cont de modul și condițiile instituite de procedură penală. Raportând prevederile respective la regula instituită de art. 279 CPP RM din care rezultă că acțiunile de urmărire penală pentru efectuarea cărora este necesară autorizarea judecătorului de instrucție, precum și măsurile procesuale de constrângere sunt pasibile de realizare doar după pornirea urmăririi penale, dacă legea nu prevede altfel, s-ar putea ajunge la concluzia că potrivit procedurii penale urmează a fi efectuate doar măsurile speciale de investigații autorizate de către judecătorul de instrucție, nu și cele autorizate de către procuror. Mai mult continuând același fel de interpretare a legii, putem afirma că și măsurile speciale autorizate de către judecătorul de instrucție, pentru care însă legiuitorul a prevăzut anumite condiții în care măsura poate fi autorizată de către procuror, (aici ne referim la prevederile art. 132⁴ alin. 3 CPP RM, din care rezultă că măsurile speciale de investigații prevăzute la art.132² alin.(1) pct.1) pot fi autorizate, ca excepție, în baza ordonanței motivate a procurorului în cazurile infracțiunilor flagrante, precum și atunci când există circumstanțe ce nu permit amânare, iar încheierea nu poate fi obținută fără existența unui risc esențial de întârziere care poate conduce la pierderea informațiilor probatorii sau pune în pericolul imediat securitatea persoanelor. Judecătorul de instrucție urmează să fie informat, în termen de 24 de ore, despre efectuarea acestor măsuri, prezentându-i-se toate materialele în care este argumentată necesitatea efectuării măsurilor speciale de investigații), la fel pot fi autorizate până la pornirea urmăririi penale și deci măsurile speciale respective pot fi efectuate în afara normativului procesual penal. Concluzia care se cere în această situație este ca legiuitorul să identifice criteriile unice pentru delimitarea măsurilor speciale a căror efectuare este posibilă în cadrul sau înafara procesului penal, precum și a regulilor ce guvernează efectuarea lor, în caz contrar va fi greu de argumentat întrunirea criteriilor de prezizibilitate și accesibilitate a legii iar în consecință sub semnul întrebării poate fi pus însăși principiul legalității activității speciale de investigații.

Anumită lumină în acest sens ar fi putut face Recomandarea nr. 38 din data de 23.04.2013, al Colegiului penal al CSJ RM, în conformitate cu

care, Colegiul constată făcând trimitere la prevederile art.132¹ alin. 1 CPP RM, că măsurile speciale de investigații reglementate de Secțiunea a 5-a, Capitolul III din CPP RM, pot fi efectuate numai în cadrul urmăririi penale. Regula generală reținută de Colegiul penal al CSJ RM, pentru delimitarea acțiunilor de urmărire penală care pot fi efectuate până la pornirea urmăririi penale este atingerea adusă drepturilor părților, Colegiul considerând că organul de urmărire penală poate efectua doar acțiunile procesuale prin care nu este adusă atingere drepturilor părților³⁰. Nu putem fi de acord cu opinia expusă în recomandare referitor la imposibilitatea efectuării măsurilor speciale de investigații în afara urmăririi penale, dar în interiorul procesului penal, or norma la care se referă Colegiul penal al CSJ RM, prevede în mod clar, după cum am mai menționat că activitatea specială de investigații este efectuată de către ofițerii de investigații în cadrul urmăririi penale numai în condițiile și în modul prevăzut de codul de procedură penală, *per contrario* nimic nu indică că măsurile speciale nu pot fi efectuate în afara urmăririi penale și chiar posibil fără necesitatea respectării exigențelor procesual penale, dacă nu ar fi prevederile respective din legea privind ASI la care ne-am referit mai sus. La fel nu putem fi de acord nici cu utilizarea criteriului neafectării drepturilor părților pentru delimitarea acțiunilor procesuale până la pornirea urmăririi penale, or pe de o parte aceasta reprezintă o interpretare restrictivă a art. 279 alin. 1 CPP RM., iar pe de altă parte însăși Colegiul penal al CSJ, enumerând acțiunile posibil de efectuat în afara urmăririi penale, nu explică raționamentele din care a ajuns la concluzia că acestea nu aduc atingere drepturilor părților. Cu toate că potrivit pct. 113 al Hotărârii Curții Constituționale nr. 21, din data de 22.07.2016, asemenea „recomandări/explicații” în mod individual nu pot sta la baza unei hotărâri judecătorești, care urmează a fi întemeiată exclusiv pe prevederile legale. Judecătorii trebuie să beneficieze de libertate neîngrădită de a soluționa în mod imparțial cauzele, în conformitate cu legea și cu propria apreciere a faptelor³¹. Efectul practic al acestor recomandări însă este greu de neglijat.

Având în vedere cele menționate este greu de înțeles raționamentele ce au determinat instanța să considere că, una din probele aduse de

³⁰ Recomandarea Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție nr. 38 http://jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=60. Vizitat la 11.11.2021.

³¹ Hotărârea Curții Constituționale nr. 21, din 22 iulie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 125 lit. b) din Codul penal, a articolelor 7 alin. (7), 39 pct. 5), 313 alin. (6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit. d) și 16 lit. c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție. Monitorul Oficial nr.355-359/80 din 14.10.2016.

acuzare - documentarea acțiunilor lui XXX cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice. În vederea realizării acestei acțiuni de către organul de către procurorul de pe caz a fost adoptată Ordonanța, prin care ultimul a dispus documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice a acțiunilor cet. XXX. La fel ultimul a dispus prin aceeași ordonanța intentarea demersului către judecătorul de instrucție în vederea autorizării acțiunilor dispuse. Un astfel de demers, nu a fost depus și măsura specială de investigație - documentarea cu metode și mijloace tehnice contemporane a fost realizată în aceeași zi, la 07.03.2014. În aceeași zi de către ofițerul de investigație, a fost întocmit procesul-verbal privind documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, unde ultimul a indicat ca temei pentru măsura realizată - încheierea privind autorizarea documentării emisă la 07 martie 2014. Măsura specială de investigație - documentarea cu metodele și mijloacele tehnice în privința acțiunilor lui XXX a fost realizată în lipsa autorizației judecătorului de instrucție, care era necesară și obligatorie (potrivit art. 132/2 alin. (1) Cod de procedură penală), iar la întocmirea procesului-verbal privind documentarea acțiunilor cu metode și mijloace tehnice organul de investigație a operat cu date neautentice, vădit false, pentru a oferi o acoperire legală acestei acțiuni care s-a produs în mod ilegal. De asemenea se denotă nulitatea procesul-verbal privind documentarea acțiunilor cu metode și mijloace tehnice din 07 martie 2014 întrucât această măsură a fost realizată în lipsa autorizației judecătorului de instrucție, iar la întocmirea acestuia au fost folosite date neautentice, vădit false, care nu corespundeau adevărului³². Or, pe de o parte legislația procesual penală prevede un asemenea drept pentru procuror, așa cum am menționat supra, iar pe de altă parte anumite erori din procesul-verbal de efectuare a măsurii speciale de investigație nu pot servi temei pentru sancțiunea reținută de instanță. Sancțiune care la fel este greu de înțeles cum s-ar încadra în cerințele art. 251 CPP RM.

3. Actele prin care sunt dispuse măsurilor speciale de investigații

Din cele menționate, rezultă că disponerea măsurilor speciale de investigații este guvernată de către aceleași reguli, indiferent dacă aces-

³² Decizia Curții de Apel Chișinău, din 11.06.2021. dosarul 1a1869/19. [on-line]. Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3d519826-0d0d-4d16-a050-6787e008a73f. Vizitat la 30.11.2021.

tea sunt efectuate în cadrul unui proces penal, fie în afara acestuia. Concomitent, nu putem să nu atragem atenția asupra faptului, că deși unicul act prin care pot fi dispuse măsurile speciale de investigații, cu excepția celor atribuite în competența conducătorului subdiviziunii specializate, este ordonanța procurorului. Modul în care legiuitorul s-a referit la aceasta în cadrul Legii privind ASI și, respectiv, în cadrul procesului penal este diferit. Astfel, în primul caz legiuitorul a stipulat, în mod expres, elementele pe care trebuie să le conțină ordonanța procurorului și, anume, măsura concretă autorizată; perioada pentru care a fost autorizată măsura; identitatea atribuită investigatorului sub acoperire, precum și activitățile pe care acesta le va desfășura; numele, prenumele, numărul de identificare al persoanei supuse măsurii speciale de investigații sau datele de identificare ale acesteia, dacă sunt cunoscute; motivul efectuării măsurii speciale de investigații; informația cu privire la aparatele tehnice necesare pentru efectuarea măsurii speciale de investigații, pe când în cadrul procesului penal a ales doar să stipuleze că ordonanța trebuie să fie una motivată, cu referirea la unele elemente suplimentare în textele referitoare la măsurile speciale de investigații concrete. Modul în care legiuitorul a ales anume acest fel de abordare pare a fi unul logic, reieșind din faptul că în cadrul procesului penal ordonanța reprezintă un act procesual utilizat destul de des, legea procesual penală referindu-se, după cum am menționat mai sus, asupra conținutului acestuia, pe când în Legea privind ASI, practic, nu există careva referințe la acest act.

Ținem să credem că, totuși, condițiile pentru actele asemănătoare ar urma să fie aceleași, motiv din care probabil că ar fi mult mai eficient ca regulile care privesc actul prin care se dispun măsurile speciale de investigații să fie unice, indiferent de procedura în care se desfășoară ultimele. Mai mult, elementele ordonanței enumerate de către legiuitor în Legea privind ASI, dincolo de faptul că nu enumeră toate elementele obligatorii pe care ar trebui să le conțină o ordonanță, cum ar fi, data și locul întocmirii, numele, prenumele și calitatea persoanei care o întocmește, cauza la care se referă, temeiul legal al acesteia și semnătura celui care a întocmit-o, nu acoperă nici toate măsurile speciale de investigații, dispunerea cărora ține chiar și de competența exclusivă a procurorului. Astfel, nu toate măsurile speciale de investigații enumerate la art. 18 alin. 1 pct. 2 al Legii privind ASI, prevăd în mod obligatoriu utilizarea agenților sub acoperire, nu toate măsurile speciale de investigații privesc anumite persoane, și nici nu în cazul tuturor măsurilor speciale de investigație pot

fi utilizate mijloace tehnice. De altfel, analiza comparativă a elementelor ordonanței din Legea privind ASI cu cele suplimentare menționate de legiuitor la art. 136 CPP RM, care se referă la utilizarea investigatorilor sub acoperire, permit a formula concluzia că ele conțin în esență aceleași elemente, ceea ce ne face să credem că suntem în prezența unei erori de tehnică legislativă care urmează să fie reparată.

În altă ordine de idei, dacă în cadrul procesului penal, după cum am menționat mai sus, procurorul doar pune executarea măsurilor speciale de investigații în sarcina subdiviziunilor specializate, apoi din textul Legii privind ASI rezultă că procurorul doar autorizează aceste măsuri. Dincolo de faptul că nici utilizarea cuvântului „*autorizare*” nu acoperă pe deplin acțiunile procurorului în legătură cu disponerea măsurilor speciale de investigații.

Supravegherea activității organelor de cercetare penală impune uneori ca, înainte de efectuarea unui act de urmărire penală, procurorul să autorizeze actul respectiv. „Autorizarea” efectuării unui act de urmărire penală este anterioară realizării actului, așadar, actul efectuat fără autorizația cerută de lege este lovit de nulitate. De exemplu, lucrătorii operativi din cadrul poliției judiciare, precum și lucrătorii operativi din cadrul organelor de stat care desfășoară, potrivit legii, activități de informații în vederea asigurării securității naționale pot fi folosiți ca investigatori sub acoperire numai în baza autorizației emise de procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală. În același sens, în procedura dării în urmărire, ridicarea de obiecte sau înscrisuri în vederea identificării, căutării, localizării și prinderii persoanelor date în urmărire pot fi efectuate numai cu autorizarea procurorului care supraveghează activitatea organelor de poliție care efectuează urmărirea persoanei date în urmărire ³³.

În același timp, *autorizarea*, așa cum este reglementată la moment, vine în contradicție și cu prevederile art. 255 CPP RM, care prevede în mod expres că dacă legea prevede că o acțiune sau o măsură procesuală trebuie să fie încuviințată, autorizată sau confirmată de procuror ori, după caz, de judecătorul de instrucție, care vor verifica obligatoriu dacă acestea au fost dispuse în condițiile legii, un exemplar al ordonanței sau al actului procedural motivat rămâne la procuror ori la judecătorul de instrucție. Ceea ce înseamnă că atât „punerea” cât și „autorizarea” sunt acțiuni care trebuie să

³³ Neagu I., Damaschin M.. Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală. Ed. Universul Juridic. București, 2015. p.38.

urmeze „dispunerii”, acțiune care, la rândul său, a scăpat din vedere legiuitorului și asupra acestei carențe ar urma să revină.

I. SURSE BIBLIOGRAFICE RECOMANDATE:

1. Dicționarul explicativ al limbii române. [on-line]. Disponibil: <http://m.dex.ro/?world>

2. Volonciu N. Tratat de procedură penală. Parte generală. Volumul I. Ed. Paideia. București, 1993. 521 p.

3. Diaconu V., Tehnicile speciale de supraveghere sau cercetare, procedee probatorii în NCPP. [on-line]. Disponibil: <https://www.juridice.ro/256935/tehnicele-speciale-de-supraveghere-sau-cercetare-procedee-probatorii-in-ncpp.html>

4. Neagu I., Damaschin M.. Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală. Ed. Universul Juridic. București, 2015. 676 p.

III. JURISPRUDENȚA NAȚIONALĂ:

1. Dosarul penal nr. 2015040159. Procuratura mun. Bălți.

2. Dosarul penal nr. 2015790292. Procuratura mun. Bălți.

3. Decizia Colegiului penal lărgit CSJ din 09.03.2021. dosarul 1 ra 191/2021. [on-line]. Disponibil: [file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar\\$DIa7424.4924/Burlacu%20Vitalie,%20Baglai%20Irina.pdf](file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar$DIa7424.4924/Burlacu%20Vitalie,%20Baglai%20Irina.pdf)

4. Decizia Colegiului penal lărgit CSJ din 30.11.2020. dosarul 1 ra 347/2020. [on-line]. Disponibil: [file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar\\$DIa7116.18416/Covali%20Vasile,%20Cecirlau%20Ana,%20Stefanschi%20Oleg,%20Ursu%20Alexandru,%20Jaloba%20Ion.pdf](file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar$DIa7116.18416/Covali%20Vasile,%20Cecirlau%20Ana,%20Stefanschi%20Oleg,%20Ursu%20Alexandru,%20Jaloba%20Ion.pdf)

5. Decizia Curții de Apel Chișinău, din 11.06.2021. dosarul 1a1869/19. [on-line]. Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integratiune/pdf/3d519826-0d0d-4d16-a050-6787e008a73f

6. Recomandarea Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție nr. 38. [on-line]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=60.

IV. ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE:

1. Care este importanța dispunerii măsurilor speciale de investigații?

2. Ce organe pot dispune efectuarea măsurilor speciale de investigații?

3. Care sunt condițiile dispunerii măsurilor speciale de investigații?

TEMA 5

ASPECTE PROCEDURALE PRIVIND EFECTUAREA MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII

1. Noțiuni generale privind efectuarea măsurilor speciale de investigații

Efectuarea măsurilor speciale de investigații și regulile procedurale corespunzătoare la fel sunt reglementate atât de către legislația procesual penală, cât și Legea privind ASI. Măsurile speciale de investigații autorizate trebuie să înceapă la data indicată în actul de dispunere sau, cel târziu, la data expirării termenului pentru care a fost autorizată. Ofițerul de investigații care efectuează măsurile speciale de investigații, în termen de o lună de la data dispunerii măsurilor sau în termenul stabilit în actul de dispunere, va informa printr-un raport procurorul sau, după caz, conducătorul subdiviziunii specializate care a autorizat măsura specială de investigații despre rezultatele obținute la implementarea măsurilor speciale de investigații.

Dacă, în cadrul examinării raportului, procurorul sau conducătorul subdiviziunii specializate constată că nu sunt respectate condițiile de efectuare a măsurii speciale de investigații sau că, prin măsura dispusă, se încalcă disproportionat ori în mod vădit drepturile și interesele legitime ale persoanelor, el dispune încetarea acestora. Măsura specială de investigații se dispune pe o perioadă de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii întemeiate până la 6 luni. Fiecare prelungire a duratei măsurii speciale de investigații nu poate depăși termenul de 30 de zile. În cazul în care termenul de autorizare a efectuării măsurii speciale de investigații a fost prelungit până la 6 luni, se interzice autorizarea repetată a măsurii speciale de investigații pe același temei și asupra aceluiași subiect, cu excepția cazurilor de utilizare a investigatorilor sub acoperire sau de apariție a circumstanțelor noi, precum și a cazurilor de cercetare a faptelor legate de investigarea crimelor organizate și a finanțării terorismului.

Procurorul sau, după caz, conducătorul subdiviziunii specializate

va dispune încetarea măsurii speciale de investigații înainte de expirarea termenului pentru care aceasta a fost autorizată imediat ce au dispărut temeiurile și motivele ce au justificat autorizarea ei. În cazul în care temeiuri pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații nu mai există, ofițerul de investigații solicită procurorului sau, după caz, conducătorului subdiviziunii specializate încetarea imediată a acestor măsuri. Prevederi oarecum cu caracter analogic rezultă și din legislația procesual penală.

2. Subiecții implicați efectuarea măsurilor speciale de investigații

O serie de norme procesual penale, cum ar fi, de exemplu, prevederile art. 132² alin. 3 CPP RM, în conformitate cu care măsurile speciale de investigații se efectuează de ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate ale autorităților indicate în Legea privind ASI. Conform prevederilor art. 132⁴ alin. 1 CPP RM din care rezultă că procurorul care conduce sau exercită urmărirea penală pune, prin ordonanță motivată, măsura specială de investigații în executarea subdiviziunilor specializate ale autorităților indicate în Legea privind ASI, indică, în mod cert, că legiuitorul a ales să utilizeze în cadrul legislației procesual penale ce reglementează efectuarea măsurilor speciale de investigații și anumite norme de blanchetă. Or, nici subiecții competenți să efectueze măsurile speciale de investigații și nici atribuțiile acestora nu sunt prevăzute în CPP RM, fiind reglementate de Legea privind ASI. Această poziție este confirmată în practica judiciară.

Astfel, într-o Decizie a Colegiului Penal al CSJ, instanța a reținut că: *la măsurile speciale de investigații au participat ofițerul de urmărire penală A. B. și ofițerul de investigații a DGT Nord CNA, care au fost împuterniciți în acest sens prin ordonanțele procurorului din 09.06.2013. Întocmirea actelor procesuale de către aceștia atestă efectuarea măsurilor speciale de investigații și n-a afectat în careva mod mersul normal al urmăririi penale, chiar dacă legiuitorul în corespundere cu dispozițiile art. 18 alin. (4) a Legii privind ASI a investit cu acest drept doar angajații subdiviziunilor specializate ale MAI și CNA³⁴. Mai mult, în cadrul cauzei penale de învinuire a cet. XXX, în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 324 alin. 2 lit. „c” CP RM, ofi-*

³⁴ Decizia Colegiului penal al CSJ RM în dosarul penal nr. 1ra-738/2015[on-line]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/db_col_penal.php. Vizitat: 10.01.2021.

*țerul de urmărire penală care instrumenta dosarul a dispus conducătorului subdiviziunii specializate din cadrul CNA efectuarea măsurii speciale de investigații – identificarea persoanei, măsură care s-a desfășurat în afara cadrului procesual penal, și rezultatele căreia i-au fost prezentate ofițerului de urmărire penală printr-un raport*³⁵.

Concomitent, potrivit prevederilor art. 22 al Legii privind ASI, măsurile speciale de investigații sunt efectuate de către ofițeri de investigații, acesta fiind practic nu doar principalul, dar și deseori unicul *executor* al măsurilor respective. Conform prevederilor legale, ofițerul de investigații este persoana împuternicită care, în numele statului, efectuează măsurile speciale de investigații în conformitate cu legislația în vigoare. La efectuarea măsurilor în cadrul procesului penal, ofițerul de investigații, acționează în mod independent urmând a se supune doar indicațiilor scrise ale procurorului sau ale ofițerului de urmărire penală. Identitatea ofițerilor de investigații din cadrul subdiviziunilor specializate, care efectuează măsuri speciale de investigații și activează în calitate de investigatori sub acoperire, constituie secret de stat și poate fi dezvăluită numai cu acordul scris al acestor ofițeri și în conformitate cu Legea cu privire la secretul de stat. Ofițerul de investigații poartă răspundere pentru realizarea nemijlocită a măsurii pe care o efectuează. Mai nou, ofițerii de investigații pot fi detașați la procuraturile specializate în condițiile legii. Efectuarea măsurilor speciale de investigații este posibilă atât unipersonal de către ofițerul de investigații, cât și în cadrul unor grupuri, în conformitate cu prevederile art. 10 din Legea privind ASI, competența de constituire a grupurilor revenind fie procurorului, fie conducătorului subdiviziunii specializate, în dependență de competența dispunerii măsurilor ce urmează să fie efectuate. Concomitent, de rând cu ofițerul de investigații, responsabil de efectuarea măsurilor speciale de investigații, în conformitate cu legea menționată este și conducătorul subdiviziunii specializate, acesta fiind responsabil de organizarea și termenele de executare a măsurilor speciale de investigații, exercitând și controlul departamental asupra ofițerilor de investigații. Din prevederile actualului cadru legislativ rezultă că și conducătorul subdiviziunii specializate nu poate interveni în activitatea ofițerilor de investigații, având doar competența în exercitarea funcțiilor administrative, pe când indicațiile obligatorii pentru ofițerii de investigații, au fost atribuite în competența procurorului și a ofițerului de urmărire penală.

³⁵ Dosarul penal nr. 2013970490. Procuratura mun. Bălți.

3. Drepturile și obligațiile subiecților care efectuează măsurile speciale de investigații

La înfăptuirea măsurilor speciale de investigații, ofițerii de investigații au mai multe obligații, o parte dintre care se referă nemijlocit la efectuarea acestor măsuri, după cum urmează: obligația de a respecta drepturile și interesele legitime ale persoanei, or, anume efectuarea măsurilor speciale de investigații, pe de o parte, comportă riscul cel mai ridicat al intruziunii în domeniul drepturilor și intereselor legitime ale persoanei, iar, pe de altă parte, realizarea efectivă a măsurilor respective contribuie la protecția drepturilor și libertăților eventualelor victime, care de fapt constituie și una dintre sarcinile ASI, conform prevederilor art. 1 din Legea privind ASI; obligație din care recurge în mod organic și cea e a întreprinde, toate măsurile nu doar în vederea apărării drepturilor și libertăților omului, dar și în realizarea celorlalte sarcini prevăzute de art. 1 Legea privind ASI; obligația la care ne-am referit mai sus de a executa indicațiile scrise care se conțin, conform legii în ordonanțele ofițerului de urmărire penală (cu rezerva de rigoare că ultimul nu poate emite asemenea acte), indicațiile scrise sau ordonanțele procurorului și încheierile instanței de judecată; obligația de a reacționa la faptele ilicite devenite cunoscute în cadrul efectuării măsurilor speciale de investigații; obligația de a respecta regulile de conspirație la exercitarea activității speciale de investigații, acestea, de cele mai multe ori, fiind prevăzute în acte normative nepublice; să respecte confidențialitatea datelor cu caracter personal ce au devenit cunoscute în timpul efectuării măsurii speciale de investigații; obligația de a respecta proporționalitatea dintre dreptul lezat și necesitatea măsurii ce se efectuează, or fără respectarea dezeratului respectiv în practică el își pierde sensul.

În același timp, o serie de drepturi ale ofițerului de investigații, la fel, se referă la etapa efectuării măsurilor speciale de investigații, cum ar fi: dreptul de a efectua măsurile speciale de investigații, potrivit competenței și în limitele legii, drept care implicit prevede interdicția de a efectua măsuri neatribuite în competență și în afara cadrului legal; dreptul de stabili relații cu persoanele care și-au dat consimțământul de a colabora, în mod confidențial, cu subdiviziunile specializate, și, implicit, de a utiliza concursul acestora la efectuarea măsurilor speciale de investigații; dreptul de a utiliza pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații sisteme informaționale, încăperi de serviciu, locuințe, mijloace de transport,

bunurile întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, unităților militare, precum și alte bunuri ale persoanelor fizice și juridice, desigur cu respectarea cadrului legal; dreptul de a stabili independent tehnicile aplicate, a modalității și a tacticii de efectuare a măsurii speciale de investigații, cu respectarea cadrului normativ existent; dreptul de a refuza executarea indicațiilor scrise ale procurorului, ale ofițerului de urmărire penală dacă acestea sunt ilegale sau dacă există circumstanțe reale ce pun în pericol viața și sănătatea ofițerului, cu condiția contestării acestora procurorului ierarhic superior. Concomitent, ofițerul de investigații răspunde disciplinar, contravențional sau penal pentru faptele ilegale săvârșite în timpul efectuării măsurii speciale de investigații.

Am recurs la enumerarea drepturilor și obligațiilor ofițerului de investigații în mod deliberat, ori, acestea, în ultima instanță, constituie unica sursă publică din care am putea să ne inspirăm cu privire la regulile procedurale de efectuare a măsurilor speciale de investigații, din perspectiva atribuțiilor autorului acestora, odată ce unicul subiect abilitat de lege să le realizeze este ofițerul de investigații, iar în conformitate cu prevederile art. 24 alin. 2 Legea privind ASI, informația despre forțele (cu excepția persoanelor care acordă sprijin autorităților ce efectuează măsuri speciale de investigații), *mijloacele*, sursele, *metodele*, planurile și rezultatele activității speciale de investigații, precum și despre organizarea și tactica desfășurării măsurilor speciale de investigații, care constituie secret de stat, poate fi desecretizată numai în conformitate cu legislația.

Deși din textul de lege citat s-ar părea că există o alternativă între informațiile de genul celor specificate care ar putea constitui secret de stat și care nu, totuși, în conformitate cu prevederile art. 7 alin. 4 lit. a Lege cu privire la secretul de stat nr. 245 din data de 27.11.2008 se atribuie la secret de stat informația despre efectivul, forțele, conținutul, planurile, organizarea, finanțarea și asigurarea tehnico-materială, formele, tactica, *metodele*, *mijloacele* și rezultatele activităților de informații, de contrainformații și operative de investigații.

În literatura de specialitate acțiunile (actele) de urmărire penală sunt considerate actele procesuale prin care după evaluarea probelor se dispun diferite soluții, iar actele prin care se strâng probele inclusiv procedeele probatorii, la care se atribuie și măsurile speciale de investigații efectuate în cadrul procesului penal sunt denumite acte de cercetare penală, fiind considerate acte procedurale ³⁶. Or, concluzia care se

³⁶ Udroui M. Procedură penală. Partea specială. Editura C.H. Beck, București 2015. p. 3.

impune este definirea total nereușită a activității special de investigații în cadrul procesului penal. Mai mult, modul în care legiuitorul a definit activitatea specială de investigații în legislația procesual penală practic șterge diferența dintre aceasta și măsurile special de investigații, prima fiind egalată cu suma ultimelor. În același timp normele procesual penale care reglementează mai mult sau mai puțin chestiuni legate de probe în procesul penal cum ar fi art. 28, 55, 56, 57, 100 CPP RM, se referă doar la organul de urmărire penală ca subiect cu atribuții în domeniu, iar din prevederile art. 93 al 3 CPP RM, rezultă în mod cert că elementele de fapt pot fi folosite în procesul penal ca probe dacă ele au fost dobândite de organul de urmărire penală sau de altă parte în proces. Raportând cele menționate la prevederile art. 94 alin. 1 pct. 4 CPP RM, în conformitate cu care în procesul penal nu pot fi admise ca probe și, prin urmare, se exclud din dosar, nu pot fi prezentate în instanța de judecată și nu pot fi puse la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătorești datele care au fost obținute de o persoană care nu are dreptul să efectueze acțiuni procesuale în cauza penală, rezultă că întreaga construcție legislativă orientată spre implicarea ofițerilor de investigații în efectuarea măsurilor speciale de investigații în procesul penal riscând să devină inutilă.

Mai mult o asemenea abordarea deja există, deși trebuie să recunoaștem că nu în jurisprudența autohtonă. Astfel Curtea Constituțională a României a reținut că este justificată opțiunea legiuitorului ca mandatul de supraveghere tehnică să fie pus în executare de procuror și de organele de cercetare penală, care sunt organe judiciare, conform art.30 din Codul de procedură penală, precum și de către lucrătorii specializați din cadrul poliției, în condițiile în care aceștia pot deține avizul de ofițeri de poliție judiciară, în condițiile art.55 alin.(5) din Codul de procedură penală. Această opțiune nu se justifică, însă, în privința includerii, în cuprinsul art.142 alin.(1) din Codul de procedură penală, a sintagmei „alte organe specializate ale statului”, neprecizate în cuprinsul Codului de procedură penală sau în cuprinsul altor legi speciale³⁷.

O categorie aparte de subiecți implicați de regulă nemijlocit în efectuarea măsurilor speciale de investigații sunt așa după cum rezultă din prevederile art. 15 alin. (1) Legea privind ASI, sunt colaboratorii confidențiali - persoane care, printr-un acord scris sau verbal, se obligă să ofere ofițerului de investigații informații, să participe la pregătirea și efectua-

³⁷ Decizia nr. 51, din 16 februarie 2016 a Curții Constituționale a României. [on-line]. Disponibil: https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2016/03/Decizia_51_2016opinie.pdf.

rea măsurilor speciale de investigații, precum și să contribuie într-un alt mod, neinterzis de lege, la activitățile speciale de investigații.

Iar **măsura specială** de investigație pentru efectuarea **căroră** de regulă se recurge la aceștea este **investigația sub acoperire**. Măsura la moment nu este definită de către legiuitor în CPP RM, neajuns care urmează a fi corectat atât pentru studierea cât și pentru facilitarea aplicării măsurii respective. Din alt punct de vedere deși colaboratorii confidențiali pot fi antrenați și la realizarea altor măsuri speciale de investigații, totuși în cadrul investigației sub acoperire, aceștea au o mai mare autonomie.

În altă ordine de idei, nu putem trece cu vederea faptul că legislația procesual penală nu operrează cu noțiunea de colaborator confidențial ci cu cea de investigator sub acoperire. Astfel, conform art.6 pct.20) CPP RM, *investigator sub acoperire* este definit- persoană oficială care exercită confidențial activitate specială de investigații, precum și altă persoană care colaborează confidențial cu organele de urmărire penală. Or din cele menționate rezultă că desi operează cu terminologie diferită, în fond legiuitorul are în vedere același subiect.

Definiția este mai reușită în șlegislația processual penală a României. Potrivit art.138 alin.10 al CPP Rom., *Prin utilizarea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor se înțelege folosirea unei persoane cu o altă identitate decât cea reală în scopul obținerii de date și informații cu privire la săvârșirea unei infracțiuni*.

Investigațiile sub acoperire sunt definite într-un Acord bilateral dintre Guvernul RM și Guvernul României – măsură specială de investigație care presupune infiltrarea ofițerului sub acoperire în gruparea criminală investigată, pentru o perioadă determinată de timp pentru a descoperi faptul existenței infracțiunii, culege date și informații, pe care le pune, în totalitate, la dispoziția procurorului care a autorizat măsura specială de investigații.³⁸

Această măsură este prevăzută și în alte reglementări internaționale, de exemplu, prevederile art. 19 din al doilea Protocol adițional la Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală este denumită anchete sub acoperire³⁹ supravegherea transfrontalieră, livrări suprave-

³⁸ Proiectul Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind implementarea Convenției de cooperare polițienească în europa de sud-est .[on-line]. Disponibil: [http://particip.gov.md/public/documente/119/anexe/ro_621_Acord-MD-RO-09.11.2012\(1\).doc](http://particip.gov.md/public/documente/119/anexe/ro_621_Acord-MD-RO-09.11.2012(1).doc)

³⁹ Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală, Ratificată prin Legea nr.358/2004, publicată în Monitorul oficial al României nr. 913 din 17 octombrie 2003.

gheate, anchete sub acoperire;

Lupta împotriva formelor evaluate de criminalitate, caracterizate printr-un nivel superior de organizare, a impus recurgerea la utilizarea *investigatorilor acoperiți*, pentru a contribui la dovedirea activităților infracționale⁴⁰. Activitatea investigatorilor sub acoperire este strict determinată de lege⁴¹.

Investigația sub acoperire este considerată o tehnică specială de cercetare, aplicată de o formațiune special prevăzută de lege, constând în intrarea sub o identitate conspirată a unui polițist, în contact cu un grup determinat de indivizi care participă la săvârșirea unei infracțiuni sau menținerea legăturii cu un astfel de grup nedeterminat, față de care există elemente obiective care duc la presupunerea că săvârșește infracțiuni din sfera criminalității organizate ori că este pe cale de a le comite⁴².

Într-o altă opinie operațiunile *undercover* sunt considerate tehnici de investigație delicate, deoarece ele nu pot fi realizate fără să se lezeze principiul loialității și echității. Acestea prezintă trei caracteristici esențiale: *secretul*; *viclenia*; *interacțiunea*⁴³.

Se consideră că investigatorul poate să-și continue activitatea și după declanșarea urmăririi penale *in rem*, tocmai pentru descoperirea autorului și eventual a celorlalți participanți⁴⁴. Această concluzie rezultă atât din art. 30 Legii privind ASI, cât și din legislația procesual-penală, deoarece măsura se autorizează pe perioada necesară descoperirii faptului existenței infracțiunii.

Operațiunile sub acoperire pot fi de scurtă sau lungă durată și îmbracă forme ca pseudo-cumpărarea și varianta sa *flahs-roll*, livrarea supravegheată, penetrarea de rețele sau grupuri. Operațiunile *undercover* de lungă durată ar putea constitui o ingerință în sensul art. 8 CEDO, astfel încât conformitatea lor cu această prevedere ar trebui subordonată existenței unei baze legale și respectării principiilor *necesității și proporționalității*⁴⁵.

⁴⁰Norlan J. R. Black's Law Dictionary. St. Paul, Minn., West Publishing Co., 1990, p. 1526.

⁴¹Bărăscu A. Protecția martorilor – necesitate în combaterea mării criminalități. București, 2007, p.42,

⁴²Lașcu L. C. Investigatorul acoperit. Revista de Drept penal, nr. 3/2002, p. 69.

⁴³Mateuț Gh. Investigatorii sub acoperite. Utilizarea lor în timpul actelor premergătoare. Comentariu asupra noilor texte procedurale introduse în Codul de procedură penală prin Legea nr. 281/2003. Dreptul, nr. 1/2005, p. 155-156.

⁴⁴Voica D. Investigatorii sub acoperire. Dreptul, nr. 5/2005, p. 8.

⁴⁵Mateuț Gh. Investigatorii sub acoperite. Utilizarea lor în timpul actelor premergătoare. Comentariu asupra noilor texte procedurale introduse în Codul de procedură penală prin Legea nr. 281/2003. Dreptul, nr. 1/2005, p. 158-161.

Investigatorii sub acoperire sunt în conformitate cu prevederile art. 136 alin. 4 CPP RM, angajați, special desemnați în acest scop, din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului de Informații și Securitate, Centrului Național Anticorupție, Serviciului Fiscal de Stat și Administrației Naționale a Penitenciarelor, sau sunt persoane antrenate pentru efectuarea unei măsuri speciale de investigații concrete.

Procurorul are dreptul să-i cunoască adevărata identitate a investigatorului sub acoperire, cu respectarea secretului profesional⁴⁶. Tot el se pronunță de îndată, prin ordonanță motivată, autorizând activitățile desfășurate sau, după caz, retrăgând autorizația acordată, în condițiile legii. Procurorului i se conferă un loc central, atât din perspectiva autorizării recurgerii la aceasă procedură particulară, cât și din aceea a controlului utilizării ei⁴⁷.

Importanța cunoașterii identității investigatorului sub acoperire, și motivației acestuia fiind destul de importantă pentru asigurarea echității procesului⁴⁸.

În opinia lui Gh. Mateuț, pentru utilizarea măsurii este necesar: a) să existe indicii unei infracțiuni; b) să privească o faptă din lista de infracțiuni conținută de lege; c) să fie necesară; d) să fie autorizată cu respectarea procedurii. Sub aspectul legitimității procedurale, noțiunea implică întrunirea cumulativă a trei elemente: a) desemnarea lui potrivit legii; b) durata; c) autorizația⁴⁹.

Audierea agentului *undercover* în calitate de martor ridică mai multe probleme, pe de o parte legate de existența unor eventuale provocări, iar pe de altă parte legate de anonimatul agenților⁵⁰. Aceștia urmează a fi introduși în cauză și audiați sub identitatea acordată pentru operațiune⁵¹.

Într-o Hotărâre recentă a CtEDO - *Van Wesenbeeck c. Belgia*, nr.67496/10 și 52936/12 (23.05.2017) s-a constatat neviolarea art.6 par.1 și 3 CEDO. În fapt- În 2011, reclamantul a fost condamnat la pedeap-

⁴⁶Bărăscu A. A. Protecția martorilor - necesitate în combaterea mării criminalități. București, 2007, p. 42-43 (186).

⁴⁷Mateuț Gh. Investigatorii sub acoperite. Utilizarea lor în timpul actelor premergătoare. Comentariu asupra noilor texte procedurale introduse în Codul de procedură penală prin Legea nr. 281/2003. Dreptul, nr. 1/2005, p. 164-176.

⁴⁸Suian M. Unele aspecte privind folosirea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor. Penalmente Relevant nr. 2 / 2016 / iulie - decembrie / Ed. Solomon p. 10.

⁴⁹Mateuț Gh. Investigatorii sub acoperite. Utilizarea lor în timpul actelor premergătoare. Comentariu asupra noilor texte procedurale introduse în Codul de procedură penală prin Legea nr. 281/2003. Dreptul, nr. 1/2005, p. 165-170.

⁵⁰Ch. de Valkeneer. L'execution des operations undercover. Revue de droit penal et de criminologie, septembre, 1992, p. 332.

⁵¹Mateuț Gh., Ștefăroi N., Petrescu V., et. al. Traficul de ființe umane. Infractor, victimă, infracțiune. Asociația Magistraților Iași. Iași, 2005, p. 125-126 (254).

sa închisorii pentru apartenența la un grup criminal internațional. Dosarul penal (accesibil pentru apărare) conținea inclusiv rezultatele unei anchete „proactive” care a presupus recurgerea la practica agenților sub acoperire. Reclamantul s-a plâns fără succes de încălcarea drepturilor sale la apărare, pentru că nu a putut interoga sau solicita interogarea agenților sub acoperire și pentru că nu a putut avea acces la dosarul confidențial separat, care conținea rezultatul direct al activității acestora.

Curtea a examinat capătul de cerere potrivit următoarelor trei criterii:

- Motivele refuzului interogării agenților sub acoperire;
- Greutatea mărturiilor în discuție pentru condamnare;
- Garanțiile procedurale compensatoare.

Cu certitudine, dosarul nu a stabilit că instanțele au acordat o atenție deosebită declarațiilor agenților sub acoperire pentru că aceștia nu au compărut în fața lor. Totuși, Curtea remarcă alte garanții procedurale de natură să contrabalanseze dificultățile care puteau apărea pentru apărare: acuzatul a putut chema martori, în privința acțiunilor agenților sub acoperire; rapoartele întocmite de cei doi agenți și rezultatele lor au putut fi comparate și confruntate cu elementele obiective acumulate ca urmare a perchezițiilor și a audierilor. Așadar, reclamantul a putut contesta probele obținute prin intervenția agenților sub acoperire. Imposibilitatea de a-i chestiona nu a compromis caracterul echitabil al procedurilor în ansamblu⁵².

O serie de autori consideră că investigația sub acoperire are o ingerință mai mare în sfera drepturilor fundamentale, având un caracter subsidiar față de restul măsurilor speciale de investigații⁵³.

În altă ordine de idei, investigația sub acoperire urmează a fi deosebită de măsurile speciale de investigații, la efectuarea cărora este solicitat concursul persoanelor care colaborează cu organele ce exercită ASI, așa-numiții colaboratori confidențiali, or antrenarea acestora după cum arată practica poate avea loc la efectuarea oricăror măsuri speciale de investigații, iar eventuala implicare a persoanelor respective în procesul penal inclusiv audierea în calitate de martori conform prevederilor art. 90 alin. 12 pct. 4-6 CPP RM nu poate echivala acțiunile persoanelor în cauză cu investigația sub acoperire. Deși ei cad sub noțiunea generică de in-

⁵²Hotărârea CtEDO din 23 mai 2017 în cauza Van Wesenbeeck c. Belgia.[on-line]. Disponibil:<http://csj.md/index.php/despre-curtea-suprema-de-justitie/mass-media-si-relatiile-cu-publicul/1020-van-wesenbeeck-v-belgia-articolul-6-confidentialitatea-identitatii-si-a-rapoartelor-intocmite-de-catre-agenti-sub-acoperire-refuzul-instantei-de-judecata-de-a-interoga-agentii-sub-acoperire-nicio-incalcare>.

⁵³ Udroi M.et.al..Codul de procedură penală, Comentariu pe articole, editura C.H. Beck, București 2015, p. 427.

investigator sub acoperire conform prevederilor art. 6 pct. 20 CPP RM, ca persoane care colaborează confidențial cu organele de urmărire penală, totuși activitățile acestora nu constituie în mod obligatoriu investigație sub acoperire. La fel urmează a delimita investigația sub acoperire și de așa-numiții informatori, care furnizează anumite informații organelor judiciare în mod confidențial, nu în rezultatul efectuării anumitor măsuri speciale de investigații, ci datorită mediului lor natural de existență. De fapt la acest subiect sa expus și I. Tanoviceanu, care consideră toate afirmațiile referitoare la martori, ca fiind valabile și pentru informatori⁵⁴. Pentru a fi mai expliciti am considerat necesară recurgerea la următoarele spețe: *cauza nr. xxxxx, urmărirea penală în cadrul căreia a fost pornită de către organul de urmărire penală din cadrul xxxxx, la data de 27.10.2015, în baza art. art. 47, 284 alin. 2 CP RM, pe faptul creării și conducerii unei organizații criminale cu scopul comiterii mai multor infracțiuni cu caracter terorist, fiind necesară pătrunderea în interiorul organizației pentru stabilirea structurii acesteia, modului de organizare, identificarea membrilor organizației și activitatea infracțională desfășurată, a fost dispusă măsura specială de investigații, investigația sub acoperire, cu autorizarea investigatorului de a efectua mai multe activități cum ar fi: identificarea metodelor de racolare a noilor membri în organizația criminală; identificarea persoanelor care deja sunt membri ai organizației criminale etc*⁵⁵. Speța respectivă demonstrează în mod clar că persoana străină cu autorizarea organului judiciar pătrunde în mod voalat, sub o identitate străină în organizația criminală fiind autorizată la efectuarea anumitor activități, în condițiile și modul prevăzut de lege;

Pe de altă parte în cauza nr. xxxxx, *urmărirea penală a fost pornită de către organul de urmărire penală din cadrul xxxxx, la e 15.07.2013, în baza art. 217¹ alin. 3, lit. „b, f” CP RM, pe faptul circulației ilegale în scop de înstrăinare a substanțelor narcotice, fiind necesară stabilirea activității infracționale desfășurate, a fost identificată o persoană dintre cumărătorii de droguri care a acceptat să dea declarații în cauză „cu consemnarea datelor de identitate reale într-un proces-verbal separat” conform prevederilor art. 90 alin. 12 pct. 6 CPP, ulterior cu concursul persoanei nominizate fiind efectuate mai multe măsuri speciale de investigații inclusiv achiziția de control*⁵⁶.

⁵⁴ Tanoviceanu I. Tratat de drept și procedură penală. Ed. A doua a Cursului de drept și procedură penală. Tip. Curierul judiciar. București 1927. p. 54(850)

⁵⁵ Dosarul penal nr. 2015041490. Organul de urmărire penală al IP Bălți.

⁵⁶ Dosarul penal nr. 2015041490. Organul de urmărire penală al IP Bălți.

În speță este evident că pentru documentarea cazului rețeaua infracțională nu a fost penetrată din exterior, la efectuarea măsurilor speciale de investigații participând o persoană cunoscută realizatorilor de droguri, și care în esență a continuat să facă același lucru – să procure droguri, doar că cu documentarea corespunzătoare a acestor acțiuni. Mai mult această persoană a continuat să fie cunoscută realizatorilor de droguri sub identitatea s-a adevărată, în schimb pentru ai proteja siguranța aceste date au fost protejate în cauza penală⁵⁷. Asemănătoare este și situația când anumite persoane colaborează cu organele judiciare la efectuarea anumitor măsuri speciale de investigații, cum ar fi achiziția de control în cadrul unei infracțiuni de evaziune fiscală, astfel în cauza nr. xxxxx, *urmărirea penală în cadrul căreia a fost pornită de către organul de urmărire penală din cadrul xxxxx, la data de 01.07.2017, în baza art. 244 alin. 2 lit. „b” CP RM, pe faptul evaziunii fiscale în proporții deosebit de mari a SRL „xxx”, fiind necesară determinarea naturii și valorii bunurilor realizate fără reflectarea operațiunilor respective în actele contabile, organul judiciar a recurs la efectuarea măsurii speciale de investigații, achiziția de control prin intermediul unei persoane necunoscute agentului economic care a acceptat să fie „cumpărător”. Iar faptul că ulterior pentru al proteja de o eventual răzbunare din partea persoanelor implicate în evaziunea fiscală, în cadrul urmăririi penale identitatea acestuia a fost schimbată ca măsură de protecție, nu poate influența natura măsurii efectuate efectuată cu concursul persoanei respective*⁵⁸.

În speța menționată cu toate că persoanele implicate în evaziunea fiscală ar putea cunoaște cercul de persoane cărora le realizează marfa, miza este că cele care au colaborat cu organele judiciare nu v-or putea fi identificate datorită numărului destul de mare al ”cumpărătorilor”, și măsurilor de protecție aplicate.

Cât privește situația informatorilor, în mod elocvent concursul acestor „martori activi” (cu toate că de regulă identitatea acestora rămâne necunoscută participanților în proces), poate fi ilustrat în cauza nr. xxxxx, *urmărirea penală în cadrul căreia a fost pornită de către organul de urmărire penală xxxxx, la data de 01.07.2017, în baza art. 186 alin. 2 lit. „c,d” CP RM, pe faptul furtului bunurilor cet. T. I. În cauza respectivă pentru a argumenta presupunerea rezonabilă privind aflarea bunurilor sustrase la G. V., și implicit necesitatea efectuării unei percheziții la domiciliul ul-*

⁵⁷ Dosarul penal nr. 2013040983. Judecătoria mun. Bălți.

⁵⁸ Dosarul penal nr. 2016041007. Organul de urmărire penală al IP Bălți.

*timului organul de urmărire penală a prezentat câteva rapoarte în care invocau obținerea unor informații de la persoanele care conlucrează cu subdiviziunile specializate precum că G. V., propune spre vânzare bunurile sustrate*⁵⁹.

Din altă ordine de idei, instanțele judecătorești deseori acordă o atenție aparte personalității celor antrenați în calitate de investigatori sub acoperire, iar în situația în care colaborarea acestora cu organele judiciare este una de durată poate fi ridicată problema din punct de vedere al provocării la infracțiune.

Astfel, în una din spețe, instanța de apel a reiterat prezența provocării, chestiune care a fost invocată de apărare atât în instanța de fond cât și în instanța de apel, constatându-se, că XXX este agentul camuflat al organelor de drept, care i-a denunțat calomnios pe inculpați, martorul denunțator recunoscând faptul, că a fost declarant în mai multe cauze penale ce țin de comiterea infracțiunilor de corupție investigate de CNA și Procuratura Anticorupție. Totodată, la acest capitol, instanța a menționat, că este sarcina instanței de judecată să verifice materialul probator administrat, astfel încât să prevină o condamnare a inculpatului care a acționat ca efect al provocării din partea agenților statului sau, după caz, din partea persoanelor private care acționează sub supravegherea agenților statului, întrucât ar exista riscul ca acuzatul să fie lipsit din start de dreptul la un proces echitabil, prin aceasta încălcându-se art.6 §1 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului⁶⁰.

I. SURSE BIBLIOGRAFICE RECOMANDATE:

1. Bărăscu A. Protecția martorilor – necesitate în combaterea mării criminalități. București, 2007.

2. Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală, Ratificată prin Legea nr.358/2004, publicată în Monitorul oficial al României nr. 913 din 17 octombrie 2003.

3. Ch. de Valkeneer. L'execution des operations undercover. Revue de droit penal et de criminologie, septembre, 1992, p. 332.

⁵⁹ Dosarul penal nr. 2014041413. Organul de urmărire penală al IP Bălți.

⁶⁰ Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ RM din 03.11.2020, în dosarul nr. 1ra-347/2020[online]. Disponibil:file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar\$Dla7116.18416/Covali%20Vasile,%20Cecirlau%20Ana,%20Stefanschi%20Oleg,%20Ursu%20Alexandru,%20Jaloba%20Ion.pdf. Vizitat 20.10.2021.

4. Dicționarul explicativ al limbii române. [on-line]. Disponibil: <http://m.dex.ro/?world>
5. Decizia nr. 51, din 16 februarie 2016 a Curții Constituționale a României. [on-line]. Disponibil: https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2016/03/Decizia_51_2016opinie.pdf
6. Lașcu L. C. Investigatorul acoperit. Revista de Drept penal, nr. 3/2002, p. 69.
7. Mateuț Gh. Investigatorii sub acoperite. Utilizarea lor în timpul actelor premergătoare. Comentariu asupra noilor texte procedurale introduse în Codul de procedură penală prin Legea nr. 281/2003. Dreptul, nr. 1/2005, p. 155-156.
8. Neagu I., Damaschin M.. Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală. Ed. Universul Juridic. București, 2015. 676 p
9. Norlan J. R. Black's Law Dictionary. St. Paul, Minn., West Publishing Co., 1990, p. 1526.
10. Proiectul Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind implementarea Convenției de cooperare polițienească în Europa de sud-est. [on-line]. Disponibil: [http://particip.gov.md/public/documente/119/anexe/ro_621_Acord-MD-RO-09.11.2012\(1\).doc](http://particip.gov.md/public/documente/119/anexe/ro_621_Acord-MD-RO-09.11.2012(1).doc)
11. Tanoviceanu I. Tratat de drept și procedură penală. Ed. A doua a Cursului de drept și procedură penală. Tip. Curierul judiciar. București 1927. p. 54(850)
12. Voica D. Investigatorii sub acoperire. Dreptul, nr. 5/2005, p. 8.
13. Volonciu N. Tratat de procedură penală. Parte generală. Volumul I. Ed. Paideia. București, 1993. 521 p.
14. Udroiș M. Procedură penală. Partea specială. Editura C.H. Beck, București 2015. 728 p.
15. Suian M. Unele aspecte privind folosirea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor. Penalmente Relevant nr. 2 / 2016 / iulie - decembrie / Ed. Solomon p. 10.

II. JURISPRUDENȚA CtEDO:

1. Hotărârea CtEDO din 02 mai 2000 în cauza Condron contra Regatului Unit, nr.35718/97, 2 May 2000 [online]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58798>
2. Hotărârea CtEDO din 23 mai 2017 în cauza **Van Wesenbeeck c. Belgia**. [on-line]. Disponibil: <http://csj.md/index.php/despre-curtea-su>

prema-de-justitie/mass-media-si-relatiile-cu-publicul/1020-van-wesens-
beeck-v-belgia-articolul-6-confidentialitatea-identitatii-si-a-rapoarte-
lor-intocmite-de-catre-agenti-sub-acoperire-refuzul-instantei-de-jude-
cata-de-a-interoga-agentii-sub-acoperire-nicio-incalcare

III. JURISPRUDENȚA NAȚIONALĂ:

1. Decizia Colegiului penal al CSJ RM în dosarul penal nr. 1ra-738/2015[on-line]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/db_col_penal.php

2. Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ RM din 03.11.2020, în dosarul nr. 1ra-347/2020[on-line]. Disponibil:file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar\$D1a7116.18416/Covali%20Vasile,%20Cecirlau%20Ana,%20Stefanschi%20Oleg,%20Ursu%20Alexandru,%20Jaloba%20Ion.pdf

3. Dosarul penal nr. 2013970490. Procuratura mun. Bălți.

4. Dosarul penal nr. 2015041490. Organul de urmărire penală al IP Bălți.

5. Dosarul penal nr. 2015041490. Organul de urmărire penală al IP Bălți.

6. Dosarul penal nr. 2013040983. Judecătoria mun. Bălți.

7. Dosarul penal nr. 2016041007. Organul de urmărire penală al IP Bălți.

8. Dosarul penal nr. 2014041413. Organul de urmărire penală al IP Bălți.

IV. ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE:

1. Care este rolul subiecților implicați în efectuarea măsurilor speciale de investigații?

2. Cine sunt subiecții implicați în efectuarea măsurilor speciale de investigații?

3. Ce obligații au subiecții implicați în efectuarea măsurilor speciale de investigații?

4. Ce drepturi au subiecții implicați în efectuarea măsurilor speciale de investigații?

5. Care este rolul persoanelor care contribuie la efectuarea măsurilor speciale de investigații?

6. Cum apreciați calitatea legii care reglementează efectuarea măsurilor speciale de investigații, de ce?

TEMA 6

ASPECTE PROCEDURALE PRIVIND CONSEMNAREA MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII

1. Noțiuni generale privind consemnarea măsurilor speciale de investigații

Normele procedurale de consemnare a rezultatelor activității speciale de investigații sunt stipulate în prevederile art. 132⁵ CPP RM dar și în art. 22 Legea privind ASI, în conformitate cu acestea ofițerul de investigații care efectuează măsura specială de investigații întocmește un proces-verbal pentru fiecare măsură autorizată de judecătorul de instrucție sau de procuror, în care consemnează: a) date despre timpul efectuării măsurii speciale de investigație; b) datele persoanei care întocmește procesul-verbal; c) datele persoanelor care au participat la efectuarea măsurilor și, după caz, adresele acestora, obiecțiile și explicațiile lor, cu excepția datelor privind colaboratorii confidențiali; d) descrierea detaliată a faptelor constatate, precum și a acțiunilor întreprinse în cadrul efectuării măsurii; e) mențiunea privind fotografierea, filmarea, înregistrarea audio, utilizarea mijloacelor tehnice, condițiile și modalitățile de aplicare a acestora, obiectele față de care au fost aplicate aceste mijloace, precum și rezultatele obținute.

La procesul-verbal se anexează, în plic sigilat, purtătorul material de informații care conține rezultatele măsurilor speciale de investigații. Procesul-verbal și purtătorul material de informații se anexează la dosarul special, format în condițiile prezentei legi. Un aspect asupra căruia considerăm necesar să ne oprim cu această ocazie, ține de descrierea detaliată în procesul-verbal a faptelor constatate, precum și a acțiunilor întreprinse în cadrul efectuării măsurii, aspect care, de altfel, reprezintă miezul măsurii speciale de investigație și scopul acesteia, dar care, cu părere de rău, în unele cazuri nu corespunde rigorilor prevăzute de lege. Astfel, în cauza penală de învinuire a cet. XXX de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 324 alin. 2 lit. „c” CP RM, din procesul-verbal privind

controlul transmiterii banilor, în afara mențiunilor despre marcarea bancnotelor cu substanțe speciale și transmiterea acestor bancnote „*declarantului*”, nu a fost constatată nici o altă faptă, cu toate că procesul-verbal respectiv s-a regăsit printre mijloacele de probă ⁶¹. La încetarea măsurii speciale de investigații sau la solicitarea procurorului, ofițerul de investigații care a efectuat măsura transmite acestuia procesul-verbal, la care se anexează toate materialele acumulate în cadrul efectuării măsurii speciale de investigații autorizate. Procurorul examinează și se pronunță, prin ordonanță, asupra legalității implementării măsurii efectuate.

În cazul în care constată că măsura specială de investigații s-a efectuat cu încălcarea vădită a drepturilor și libertăților omului sau că ofițerul de investigații a acționat cu depășirea prevederilor ordonanței de autorizare, procurorul declară nulă măsura întreprinsă și dispune, prin ordonanță, nimicirea imediată a purtătorului material de informații și a materialelor acumulate pe parcursul efectuării măsurii speciale de investigații. Ordonanța procurorului poate fi atacată la procurorul ierarhic superior. În cazul în care se constată, prin ordonanță, legalitatea efectuării măsurii speciale de investigații, procurorul informează persoanele care au fost supuse măsurii speciale de investigații.

Din momentul informării, persoana supusă măsurii speciale de investigații are dreptul să ia cunoștință de procesul-verbal privind efectuarea măsurii speciale de investigații și de ordonanța procurorului cu privire la legalitatea măsurii efectuate. Măsurile speciale de investigații autorizate de către conducătorul subdiviziunii specializate se consemnează într-un raport și se prezintă acestuia. Din cele relatate rezultă că legiuitorul a prevăzut două modalități de consemnare a rezultatelor activității speciale de investigații, în dependență de subiectul care le-a autorizat și anume pentru cele autorizate de către conducătorul subdiviziunii specializate, acestea îmbracă forma unui raport, iar în celelalte cazuri forma unui proces-verbal. Verificarea activității respective fiind posibilă de către procuror atât din oficiu, cât și în mod obligatoriu la încetarea măsurii speciale de investigații, cu dispunerea soluțiilor de rigoare în dependență de respectarea condițiilor de autorizare și gradul de ingerință în sfera drepturilor omului.

O deficiență de redactare a legiuitorului în Legea privind ASI și care a fost reparată prin introducerea normei respective în legislația procesual-penală, ține modul în care a fost redată una din componentele proce-

⁶¹Dosarul penal nr. 2013970490. Procuratura mun. Bălți.

sului-verbal, și, anume, cea referitoare la datele despre timp. În legislația procesual-penală este o condiție obligatorie a procesului-verbal menționarea locului, datei și orei începerii și finisării măsurii speciale de investigații, pe când în Legea privind ASI se stipulează despre locul și data efectuării măsurii, ora începerii și finalizării acesteia, concluzia fiind că în primul caz legiuitorul admite efectuarea măsurilor speciale în zile, iar în al doilea caz doar în ore, ceea ce desigur nu este corect, iar necesitatea unor intervenții în vederea uniformizării prevederilor legale se impune, recomandabilă fiind forma procesului-verbal prevăzut în art. 260 CPP RM.

Într-o speță, instanța de apel a respins argumentul apărării precum că ofițerul de investigație nu a invocat care este cadrul legal ce prevede întocmirea procesului verbal de consemnare a măsurilor speciale de investigații: controlul transiterii banilor din 27.07.2017, conform căruia s-a constatat că mijloacele financiare 15 în mărime de 20 000 lei au fost transmise lui XXX, și nu a făcut referire la vreo normă din CPP RM în acest proces-verbal. Contrar prevederilor art. 260 alin. (5) CPP RM nu este semnată prima pagină a acestui proces verbal. Pentru a-și argumenta poziția, instanța de apel făcut trimitere la prevederile art. 135 alin. (3) CPP RM, „acțiunile de transmitere sau primire sub control a banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite, deși cad formal sub incidența infracțiunii, în mod separat nu constituie infracțiune și se realizează doar în scop de identificare a intențiilor și de verificare a sesizării cu privire la săvârșirea infracțiunii care a început pînă la sau în afara implicării organelor indicate la alin. (2)”. Reieșind din aceste rigori de drept, instanța de apel a menționat că măsura specială de investigație vizată s-a impus datorită necesității identificării intențiilor cu privire la comiterea infracțiunii, care a fost deplânsă de către XXX, aceasta în cele din urmă fiind justificată din punct de vedere faptic și juridic. De asemenea procesul-verbal al acestei acțiuni procesuale a fost semnat de către persoana care l-a întocmit, astfel că careva pretinse încălcări la capitolul dat lipsesc⁶².

Deși după cum am menționat supra, prerogativa perfectării procesului-verbal al măsurii speciale de investigații, aparține ofițerului de investigații, în unele cazuri instanțele de judecată pot face abstracție de la aceste detalii chiar dacă au fost invocate de părțile în proces. Spre exemplu, instanța, a reținut că nu pot fi acceptate argumentele apelantului

⁶² Decizia Colegiului penal lărgit CSJ, din 08.07.2020. Dosarul 1ra 1958/2020.[on-line]. Disponibil: [file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar\\$Dla7424.4924/Burlacu%20Vitalie,%20Baglai%20Irina.pdf](file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar$Dla7424.4924/Burlacu%20Vitalie,%20Baglai%20Irina.pdf). vizitat la 20.10.2021.

referitor la abaterile de la normele procedurale ce au fost precum că admise de organele de urmărire penală și care precum că ar afecta probele acuzării în susținerea învinuirii aduse inculpatului. Invocând prezența de efecte de compromitere a probelor în legătură cu acele acțiuni procedurale efectuate în faza urmăririi penale, avocatul, precum și inculpatul nu au fost lipsiți de posibilitatea de a acționa în conformitate cu prevederile art. 313 CPP, adică să conteste hotărârile și acțiunile organelor de urmărire penală, care ar fi afectat drepturile prevăzute de lege a inculpaților. La faza urmăririi penale, inculpatul și apărătorul acestuia nu au atacat cu plângeri în modul stabilit de lege actele procedurale respective. Conform prevederilor art. 251 alin. (4) încălcarea oricăror prevederi legale decât cel prevăzut la alin. (2) atrage nulitatea actului numai dacă a fost invocată în cursul efectuării acțiunilor - când partea este prezentă, sau la terminarea urmăririi penale - când partea ia cunoștință de materialele cauzei. Însă, apărătorul la terminarea urmăririi penale nu a solicitat declararea nulității probelor. Din aceleași motive, sus indicate, nu poate fi constatată nulitatea interceptărilor și înregistrărilor comunicărilor dintre XXX și XXX fără acordul în scris al acesteia, precum și întocmirea proceselor-verbale de consemnare a măsurilor speciale de investigații de către persoane neîmputernicite cu aceste atribuții, precum și ridicarea unor documente de la XXX⁶³.

2. Informarea persoanelor supuse măsurilor speciale de investigații

Deși specialiștii în domeniu identifică apariția activității speciale de investigații odată cu activitățile primare ale statului de cercetare a infracțiunilor, primele acte normative autohtone, cu caracter legislativ în acest domeniu au apărut doar odată cu adoptarea Legii privind activitatea operativă de investigații nr. 45-XIII din 12.04.1994. Anterior acest domeniu important al activității sociale a fost lăsat la latitudinea reglementărilor departamentale inaccesibile publicului, deși repercusiunile activității speciale de investigații deseori limitează exercitarea celor mai importante drepturi ale omului. Totodată, chiar și după adoptarea legii privind activitatea operativă de investigații, unele aspecte legate de drepturile fundamentale ale omului, afectate în cadrul activității în cauză, au con-

⁶³ Decizia Colegiului penal lărgit CSJ, din 23.01.2020. Dosarul 1ra 31/2020.[on-line]. Disponibil: [file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar\\$Dla7116.21211/Ghedreutan%20Valeriu.pdf](file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar$Dla7116.21211/Ghedreutan%20Valeriu.pdf). vizitat la 15.11.2021.

tinuat să fie reglementate prin acte normative subordonate legii inaccesibile publicul larg. În consecință, ultimele tendințe în instituționalizarea activității speciale de investigații prin adoptarea Legii privind activitatea specială de investigații nr. 59 din data de 29.03.2012 publicată în Monitorul Oficial 113-118/373 din data de 08.06.2012, și modificările corespunzătoare din alte acte legislative conexe, în special Codul de procedură penală, nu pot fi decât salutate. Or, este greu de încălcăt ceea ce nu există, mai ales, dacă activitățile respective au un caracter, dacă nu secret, atunci, cel puțin, nepublic, iar eventuala ingerință a agenților statului în sfera drepturilor fundamentale ale omului, de cele mai multe ori, nici nu poate fi sesizată de către persoanele vizate cu consecințele de rigoare. Fapt, care însă nu înseamnă că aceste drepturi nu sunt încălcate, sau dacă violarea anumitor drepturi are loc într-un mod mai voalat, atunci consecințele pentru titular sunt mai ușor de acceptat. În consecință informarea persoanelor care au fost supuse măsurilor speciale de investigații despre investigațiile la care a fost supusă, reprezintă un puternic instrument de disciplinare a agenților statului implicați în aceste activități.

Aspectul care însă trezește nedumerirea din modul în care sunt redactate normele respective țin de momentul în care despre efectuarea măsurilor speciale de investigații este informată persoana. Astfel, din textul legii rezultă că acesta este informat doar dacă procurorul constată legalitatea efectuării măsurii speciale de investigații, cu consecințele de rigoare, fără a prevedea acest instrument și pentru situațiile în care măsura specială de investigații s-a efectuat cu încălcarea vădită a drepturilor și libertăților omului sau că ofițerul de investigații a acționat cu depășirea prevederilor ordonanței de autorizare. În consecință, odată ce în ambele ipoteze drepturile persoanei au fost lezate, nu sunt clare raționamentele legiuitorului, din care cel care a fost prejudiciat ilegal nu poate avea dreptul la protejarea drepturilor sale, informația despre acțiunile respective fiind pentru el neaccesibilă. În acest sens potrivit opiniei expertului G. Klemencic, care consideră că, în principiu, notificarea ulterioară este importantă (și preferabilă în baza jurisprudenței CEDO), deoarece supravegherea comunicațiilor este o măsură operativă clandestină și dacă nu se inițiază nici o procedură penală împotriva persoanei țintă, asemenea persoană este lipsită de orice informație că ea a fost obiectul unui amestec în viața sa privată și, prin urmare, lipsită de un drept legitim să conteste legalitatea acestui amestec și să ceară compensație ⁶⁴. O deficiență

⁶⁴ Klemencic G. Op. cit., p.18.

de redactare a legiuitorului în Legea privind ASI și care a fost reparată prin introducerea normei respective în legislația procesual-penală, ține modul în care a fost redată una din componentele procesului-verbal, și, anume, cea referitoare la datele despre timp. În legislația procesual-penală este o condiție obligatorie a procesului-verbal menționarea locului, datei și orei începerii și finisării măsurii speciale de investigații, pe când în Legea privind ASI se stipulează despre locul și data efectuării măsurii, ora începerii și finalizării acesteia, concluzia fiind că în primul caz legiuitorul admite efectuarea măsurilor speciale în zile, iar în al doilea caz doar în ore, ceea ce desigur nu este corect, iar necesitatea unor intervenții în vederea uniformizării prevederilor legale se impune, recomandabilă fiind forma procesului-verbal prevăzut în art. 260 CPP RM.

Prezintă interes modul în care este interpretată procedura de informare a persoanelor supuse măsurilor speciale de investigații de către instanțele de judecată.

Astfel, instanța a reținut că toate măsurile speciale de investigații și acțiunile de urmărire penală au fost dispuse și efectuate în strictă conformitate cu prevederile legale ale Codului de procedură penală. Mai mult, documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, cât și percheziția efectuată în biroul de serviciu nr. 4 al inculpatului, au fost declarate legale de către judecătorul de instrucție. În situația dată, nu poate exista nici un dubiu rezonabil privind legalitatea acțiunilor întreprinse de organul de urmărire penală, iar concluzia instanței de fond privind provocarea, nu au nici un suport factual sau juridic.

În cadrul urmăririi penale inculpatul a fost **informat** de către procuror despre faptul că a fost supus măsurii speciale de investigație. Acesta a fost informat și despre faptul că este în drept să facă cunoștință cu aceste rezultate, precum și cu ordonanța procurorului prin care au fost legalizate aceste rezultate, însă inculpatul nu a contestat actele menționate. Invocând prezența de efecte de compromitere a probelor în legătură cu acele acțiuni procedurale efectuate în faza urmăririi penale, avocatul, precum și inculpatul nu au fost lipsiți de posibilitatea de a acționa în conformitate cu prevederile art. 313 Cod de procedură penală, adică să conteste hotărârile și acțiunile organelor de urmărire penală, care ar fi afectat drepturile prevăzute de lege a inculpatului⁶⁵. Cu toate că nu este greu de observat, că, instanța, din motive necunoscute a confundat aspect

⁶⁵ Decizia Colegiului penal lărgit CSJ, din 19.05.2020. Dosarul 1ra 905/2020.[on-line]. Disponibil: file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar\$DIa7116.43379/Gheras%20Corneliu.pdf. Vizitat la 12.11.2021.

tele de legalitate ale măsurii speciale de investigații cu aspectele de fond ale probei, asupra cărora de fapt erau orientate alegațiile părților. Or este greu de înțeles cu măsura specială de investigații efectuată cu respectarea cadrului processual penal, ar exclude provocarea pe de o parte, și de ce aspectele respective ar trebui să scape atenției judecătorului de fond pe motiv că partea nu a contestat aceste acțiuni în faza de urmărire penală.

3. Rolul procurorului în procesul de consemnare a măsurilor speciale de investigații

În doctrina românească a fost ridicată problema dacă procurorul în exercitarea atribuțiilor de supraveghere prin conducerea și controlul activității de urmărire penală, poate da dispoziție organului de cercetare penală să efectueze acte premergătoare în condițiile în care acestea au un caracter extraprocesual⁶⁶. Răspunsul la această întrebare se prezintă a fi unul afirmativ, având în vedere conexiunea existentă între efectuarea acestor acte și procesul penal, consemnarea lor într-un proces-verbal ce poate constitui mijloc de probă, faptul că reprezintă o metodă de lucru specifică organelor de cercetare și contribuie la realizarea scopului procesului penal⁶⁷. Afirmații, deși oarecum depășite pentru actualul cadru normativ al României, dar rămânând a fi perfect valabile pentru modul în care la moment sunt reglementate în Republica Moldova aceste relații. În acest sens fiind suficiente doar câteva referințe la legislația în domeniu. Astfel, în conformitate cu prevederile art. 18 alin. 3 Legea privind ASI, măsurile *speciale de investigații cu excepție celor* prevăzute la alin. 1 pct. 1, precum și cele prevăzute la alin. 1 pct. 2 lit. c), e), și f) care *pot fi efectuate* numai în cadrul unui proces penal, în *dependență de categoria măsurii* se efectuează atât în cadrul unui proces penal, cât și/ori în afara acestuia. În conformitate cu prevederile art. 273 alin. 2 CPP RM, organele de constatare au dreptul, în condițiile prezentului cod, să rețină făptuitorul, să ridice corpurile delictive, să solicite informațiile și documentele necesare pentru constatarea infracțiunii, să citeze persoane și să obțină de la ele declarații, să porceadă la evaluarea pagubei și să efectueze orice alte ac-

⁶⁶ Ionășeanu E. V. Procedura începerii urmăririi penale. Ed. Militară. București, 1979, p. 91.

⁶⁷ Lazăr A. Supravegherea procurorului asupra actelor premergătoare. Activitatea informativ-investigativă a poliției judiciare și materializarea ei în mijloace de probă. Dreptul, nr. 1/2005, p. 194.

țiuni care nu suferă amânare, cu întocmirea proceselor-verbale în care se vor consemna acțiunile efectuate și circumstanțele constatate. Totodată, practic, toate organele de constatare atribuite astfel conform legislației procesual penale, exercită și activitatea specială de investigații, astfel încât nu există careva impedimente pentru utilizarea posibilităților activității speciale de investigații până la pornirea urmăririi penale. Mai mult, în acest sens există și prevederi normative directe - conform Ordinului comun al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului Serviciului Vamal, Directorului CCCEC, nr. 121/254/286-0/95, din data de 18.07.2008 „Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni”. În pct. 25 al acestui ordin se prevede în mod expres posibilitatea efectuării măsurilor speciale de investigații în vederea verificării altor informații cu privire la infracțiuni⁶⁸. În conformitate cu prevederile art. 5 lit. „b” Legea cu privire la Procuratură, *procurorul* organizează, conduce și controlează activitatea organelor de urmărire penală în cadrul procesului penal, respectiv exercitând aceste atribuții și față de măsurile speciale de investigații efectuate până la pornirea urmăririi penale. Din textul legii privind ASI, rezultă că o serie de măsuri speciale de investigații, sau, mai bine-zis, cea mai mare parte a acestora, a căror autorizare ține de procuror pot fi efectuate și în afara procesului penal.

Mai mult, din prevederile CPP RM, rezultă că posibilitatea efectuării măsurilor speciale de investigație în afara procesului penal chiar după pornirea urmăririi penale, relevante în acest sens fiind prevederile art. 287² CPP RM, în conformitate cu care după suspendarea urmăririi penale, organul de urmărire penală este obligat să ia măsuri, atât direct, cât și prin intermediul altor organe care exercită activitate *operativă* de investigații, în vederea identificării persoanei care poate fi pusă sub învinuire. Procurorul, în mod periodic, dar nu mai rar decât o dată la 6 luni, va verifica măsurile de căutare pentru identificarea persoanei. Din conținutul art. 288 alin. 4 CPP RM, rezultă că investigațiile în vederea găsirii învinuitului se efectuează de către organele abilitate prin lege cu asemenea atribuții. Procurorul care dispune efectuarea investigațiilor în vederea găsirii învinuitului conduce această activitate și verifică periodic desfășurarea ei.

A. Lazăr este de părerea că nici un fel de autorizație nu poate fi emisă de judecător sau procuror în alte condiții decât cele arătate în proce-

⁶⁸ Ordinul: nr. 121/254/286-0/95 : Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni. Chișinău, 2008, p. 243.

dura penală și nici un fel de strângere de date nu este permisă decât dacă sunt necesare organelor de urmărire penală, pentru începerea urmăririi penale ⁶⁹.

Iar în opinia autorilor români I. Neagu și M. Damaschin, în vederea desfășurării operative a urmăririi penale, organele de cercetare penală pot efectua anumite acte de cercetare penală din proprie inițiativă. Și în asemenea cazuri procurorul are posibilitatea, conform legii, să intervină în cazul în care constată că un anumit act sau o anumită măsură procesuală nu se justifică sau nu este în concordanță cu dispozițiile ce reglementează efectuarea urmăririi penale ⁷⁰. Autorizarea folosirii investigatorilor sub acoperire este dispusă prin ordonanță motivată de către procuror. Organul de urmărire penală, constatând existența condițiilor prevăzute de lege și nevoia utilizării acestui mijloc investigativ, în vederea elucidării cauzei, va înainta procurorului o cerere de autorizare menționând datele și indiciile privitoare la faptele și persoanele față de care există presupunerea că au săvârșit o infracțiune, precum și perioada pentru care se cere autorizarea. După examinarea cererii și a materialului documentar anexat, dacă constată existența condițiilor de legalitate și oportunitatea utilizării acestui mijloc investigativ, posibilitatea obținerii unor informații care ar putea fi transformate în probe concludente și pertinente soluționării cauzei, procurorul emite o *ordonanță motivată de autorizare a folosirii investigatorului sub acoperire*. Ordonanța va cuprinde pe lângă *mențiunile comune* (privind numele, prenumele, calitatea celui care o întocmește, cauza la care se referă, obiectul măsurii, temeiul legal, semnătura celui care a întocmit-o), următoarele *mențiuni speciale*: indiciile temeinice și concrete care justifică măsura și motivele pentru care aceasta este necesară; activitățile pe care le poate desfășura investigatorul sub acoperire; persoanele față de care există presupunerea că au săvârșit o infracțiune; identitatea sub care investigatorul urmează să desfășoare activitățile autorizate; perioada pentru care se dă autorizarea; alte mențiuni prevăzute de lege. În cazuri urgente și temeinic justificate, organul de urmărire penală poate solicita autorizarea și a altor activități decât cele pentru care există autorizare, situații în care procurorul se va pronunța de îndată ⁷¹.

Activitatea procurorului pe segmentul autorizării măsurilor speciale de investigații este direcționată spre respectarea legii în procesul

⁶⁹ Lazăr A. Op. cit., p. 207.

⁷⁰ Neagu I., Damaschin M. Op. cit., p. 38.

⁷¹ Lazăr A. Op. cit., p. 202-293.

realizării măsurilor speciale de investigații de către subdiviziunile co-respuzătoare în strictă conformitate cu scopurile, sarcinile și funcțiile, precum și spre realizarea acestei activități în conformitate cu principiile legalității și al respectării drepturilor și libertăților persoanei. Autorizarea de către procuror a măsurilor speciale de investigații este realizată în limitele reglementărilor din domeniul activității speciale de investigații. În obiectul autorizării de către procuror a măsurilor speciale de investigații nu sunt incluse aspectele tactico-organizaționale ale activității speciale de investigații.

Organizarea autorizării de către procuror a măsurilor speciale de investigații urmează a fi realizată în baza criteriului ridicării eficienței activității subdiviziunilor speciale de investigații în vederea depistării, preîntâmpinării și descoperirii infracțiunilor, al identificării persoanelor care urmează a fi puse sub învinuire sau al celor dispărute fără urmă, precum și a persoanelor care se sustrag de la urmărirea penală, judecată sau de la executarea unei pedepse penale. În conformitate cu prevederile art. 21 din Legea privind ASI, la efectuarea măsurii speciale de investigații, ofițerul de investigații este obligat să formeze dosar special în care include toate materialele acumulate. Formarea dosarului este supusă înregistrării obligatorii, însă nu poate servi drept temei pentru limitarea drepturilor și libertăților omului prevăzute de lege.

Categoriile dosarelor speciale, modul de gestionare, de încetare și de nimicire a lor sunt stabilite prin acte normative departamentale ale autorităților ale căror subdiviziuni specializate efectuează activitatea specială de investigații. Prin derogare de la alin. (3) ale art. 21 din Legea privind ASI, dosarele speciale care conțin secret de stat se nimicesc după desecretizarea acestora conform Legii cu privire la secretul de stat. Fiecare dosar special va include un borderou al persoanelor care au luat cunoștință de materialele dosarului, în care se înscrie: a) numele și prenumele persoanei; b) funcția persoanei; c) ziua, luna, anul și ora aducerii la cunoștință a materialelor dosarului și ziua, luna, anul și ora finalizării acesteia; d) semnătura persoanei.

I. SURSE BIBLIOGRAFICE RECOMANDATE:

1. Klemencic G. Analiza Legii Republicii Moldova privind activitatea operativă de investigații. Strasburg. 2006. 20 p.
2. Ionășeanu E. V. Procedura începerii urmăririi penale. Ed. Milita-

ră. București, 1979. 203 p.

3. Lazăr A. Supravegherea procurorului asupra actelor premergătoare. Activitatea informativ-investigativă a poliției judiciare și materializarea ei în mijloace de probă. Dreptul, nr. 1/2005. p. 179-210.

4. Ordinul comun al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului Serviciului Vamal, Directorului CCCEC, nr. 121/254/286-0/95, din data de 18.07.2008 „Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni”. Tiografia Centrală. Chișinău 2008. 248 p.

5. Neagu I., Damaschin M. Tratat de procedură penală. Partea specială. În lumina noului Cod de procedură penală. Ed. Universul Juridic. București, 2015. 743 p.

II. JURISPRUDENȚA NAȚIONALĂ:

1. Dosarul penal nr. 2013970490. Procuratura mun. Bălți.

2. Decizia Colegiului penal lărgit CSJ, din 08.07.2020. Dosarul 1ra 1958/2020.[on-line]. Disponibil: file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar\$D1a7424.4924/Burlacu%20Vitalie,%20Baglai%20Irina.pdf

3. Decizia Colegiului penal lărgit CSJ, din 23.01.2020. Dosarul 1ra 31/2020.[on-line]. Disponibil: file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar\$D1a7116.21211/Ghedreutan%20Valeriu.pdf

4. Decizia Colegiului penal lărgit CSJ, din 19.05.2020. Dosarul 1ra 905/2020.[on-line]. Disponibil: file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Rar\$D1a7116.43379/Gheras%20Corneliu.pdf

III. ÎNTREBĂRI DE AUTOEVALUARE:

1. Care sunt modalitățile de consemnare a măsurilor speciale de investigații?

2. Cine sunt subiecții responsabili de consemnarea măsurilor speciale de investigații?

3. Când și cum sunt informare persoanele supuse măsurilor speciale de investigații?

4. Care sunt elementele procesului-verbal în care sunt consemnate măsurilor speciale de investigații?

5. De ce este importantă informarea persoanelor despre efectuarea măsurilor speciale de investigații?

6. Care este rolul procurorului în informarea persoanelor despre efectuarea măsurilor speciale de investigații?

BIBLIOGRAFIE

1. CARLAȘUC, I. Corelația dintre activitatea operativă de investigații și procesul penal. In: *Legea și viața*. 2007, nr. 9, pp. 39-43. ISSN 1810-309X.
2. CIUNCAN, D. Actele premergătoare și garanțiile procesuale. In: *Dreptul*. 1996, nr. 7, pp. 86-91. ISSN 1018-0435.
3. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*. Legea Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003. Monitorul Oficial, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.
4. *Codul de procedură penală al României* adoptat prin Legea nr. 135/2010 [on-line]. Disponibil: <https://legeaz.net/PdfDoc/ncpp-actualizat.pdf>
5. *Constituția Republicii Moldova* din 29.07.1994 : Publicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 12.08.1994 ; Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 78/140 din 29.03.2016 ; Declarația de independență a Republicii Moldova (1991). Chișinău : Farmec-Lux, 2018. 80 p. ISBN 978-9975-104-66-1.
6. *Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale* din 04.11.1950. Semnată de către RM la 13.07.1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 1298-XIII din 24.07.1999 [online]. Disponibil: https://drepturilecopilului.md/files/01_Conventia%20europeana%20a%20drepturilor%20omului.pdf
7. *Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*, adoptată la New-York la 15 noiembrie 2000 [on-line]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/39751>
8. COVALCIUC, I. Activitatea specială de investigații în cadrul documentării infracțiunilor de corupție: riscuri și oportunități.

- In: *Buletinul științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul. Seria „Științe Sociale”*. 2017, nr. 2, pp. 83-93. ISSN 2345-1858.
9. CROITOR, E. Argumentarea admisibilității înregistrărilor audio/video în procedura penală din perspectiva drepturilor fundamentale. In: *Revista Națională de Drept*. 2006, nr. 6, pp. 73-78. ISSN 1811-0770.
 10. *Declarația universală a drepturilor omului*. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 217 A (III) din 10.12.1948. București : ONU, 1998. 48 p.
 11. *Decizia Colegiului penal al CSJ RM în dosarul penal nr. 1ra-738/2015* [on-line]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=5341
 12. *Decizia Nr. 51 din 16 februarie 2016 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.142 alin.(1) din Codul de procedură penală* [on-line]. Disponibil: https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2016/03/Decizia_51_2016opinie.pdf
 13. DIACONU, D.-V. *Tehnicile speciale de supraveghere sau cercetare, procedee probatorii în NCPP* [on-line]. Disponibil: <https://www.juridice.ro/256935/tehnicele-speciale-de-supraveghere-sau-cercetare-procedee-probatorii-in-ncpp.html>
 14. *Dicționarul explicativ al limbii române* [on-line]. Disponibil: <http://m.dex.ro/?world>
 15. DIDĂC, V., CĂPĂTICI, M., CUȘNIR, V. et al. *Tactica criminalistică. Activitatea operativă de investigații*. Chișinău Elan Poligraf, 2009. 339 p. ISBN 978-9975-66-137-9.
 16. DOLEA, I., ROMAN, D., VIZDOAGA, T. et al. *Drept procesual penal*. Chișinău : Ed. Cartier juridic, 2005. 960 p. ISBN 9975-79-343-6.
 17. DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat*. Chișinău : Ed. Cartea Juridică, 2009. 416 p. ISBN 978-9975-9927-7-0.
 18. DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Chișinău : Cartea Juridică, 2016. 1172 p. ISBN 978-9975-3111-3-7.
 19. DOLEA, I. *Probele în procesul penal : Îndrumar pentru avocați*. Chișinău Ed. Tipografia Sirius., 2016. 55 p. ISBN 978-9975-57-202-6.
 20. Dosarul penal nr. 2013970490. Judecătoria mun. Bălți.

21. Dosarul penal nr. 2015040159. Judecătoria mun. Bălți.
22. Dosarul penal nr. 2015790292. Judecătoria mun. Bălți.
23. FANU-MOCA, A. Nelegalitatea interceptărilor și înregistrărilor audio sau video efectuate în faza actelor premergătoare. In: *Dreptul*. 2013, nr. 12, pp. 198-205. ISSN 1018-0435.
24. Hotărârea CtEDO din 02 august 1984 în cauza Malone contra Marii Britanii, nr. 8691/79 [on-line]. Disponibil: <http://jurisprudencedo.com/Malone-contra-Marea-Britanie-Supravegherea-persoanei-Conditiile-legii-interne.html>
25. Hotărîrea CtEDO din 10 februarie 2006 în cauza Iordachi și alții cîontra Moldovei, nr. 25198/02 [online]. Disponibil: [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/IORDACHI%20SI%20ALTI%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/IORDACHI%20SI%20ALTI%20(ro).pdf)
26. Hotărîrea CtEDO din 22 februarie 2005 în cauza Khashiyev și Akaeyeva contra Russia, cererea nr. 57942/00 și 57945/00. [on-line]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-68419>
27. Hotărîrea CtEDO din 24 ianuarie 2005 în cauza Isaeva contra Russia, cererea nr. 57947/00, nr. 57948/00 și nr. 57949/00, paragraful 213 [on-line]. Disponibil: <http://www.srji.org/resources/search/14/>
28. Hotărîrea CtEDO din 26 ianuarie 2006 în cauza Salman contra Turcia, cererea nr. 21986/93, paragraful 106 [on-line]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58735>
29. Hotărârea CtEDO din 02 mai 2000 în cauza Condron contra Regatului Unit, nr.35718/97, 2 May 2000 [online]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58798>
30. Hotărârea CtEDO din 08 martie 2016 în cauza Morari contra Republicii Moldova nr. 65311/09. 8 March 2016 [on-line]. Disponibil: [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{„itemid”:\[„001-161369”\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{„itemid”:[„001-161369”]})
31. *Hotărârea Curții Constituționale nr. 21, din 22 iulie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 125 lit. b) din Codul penal, a articolelor 7 alin. (7), 39 pct. 5), 313 alin. (6) din Codul de procedură penală și a unor prevederi din articolele 2 lit. d) și 16 lit. c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție* [online]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=587>
32. IONĂȘEANU, E. V. *Procedura începerii urmăririi penale*. Bucu-

- rești: Ed. Militară, 1979. 250 p.
33. KLEMENCIC, G. *Analiza Legii Republicii Moldova privind activitatea operativă de investigații*. Strasburg. 2006. 81 p.
 34. LAZĂR, A. Supravegherea procurorului asupra actelor premergătoare. Activitatea informativ-investigativă a poliției judiciare și materializarea ei în mijloace de probă. In: *Dreptul*. 2005, nr. 1, pp. 195-196. ISSN 1018-0435.
 35. Legea Republicii Moldova cu privire la Centrul National Anticorupție, nr. 1104-XV din 06.06.2002. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2002, nr. 91-94/668 din 27.06.2002 [on-line]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=66260&lang=ro
 36. Legea Republicii Moldova privind statutul ofițerului de urmărire penală, nr. 333 din 10.11.2006. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2006, nr. 195-198, pp. 10-14.
 37. Legea Republicii Moldova privind activitatea specială de investigații, nr. 59 din 29.03.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2012, nr. 113-118, pp. 6-13.
 38. Legea Republicii Moldova cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului, nr. 320, adoptată la 27 decembrie 2012. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2013, nr. 122-109/142 din 02.03.2013 [on-line]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95281&lang=ro
 39. Legea Republicii Moldova Cu privire la Procuratură, Nr. 3 din 25.02.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2016, nr. 69-77, pp. 8-27.
 40. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală. În lumina noului Cod de procedură penală. Partea specială*. București : Ed. Universul Juridic, 2015. Vol. 2. 676 p. ISBN 978-606-673-385-4.
 41. *Ordinul : nr. 121/254/286-0/95 : Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni*. Chișinău, 2008. 245 p. ISBN 978-9975-78-660-7.
 42. OSOIANU, T., ORÂNDAȘ, V. *Procedură penală. Partea generală : Curs universitar*. Chișinău, 2004. 255 p. ISBN 9975-9835-5-3.
 43. *Recomandarea nr. 38 Cu privire la acțiunile procesuale care pot fi efectuate din momentul sesizării sau autosesizării organului competent pînă la declanșarea urmăririi penale* [on-line]. Dis-

- ponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=60
44. *Recommendation Rec(2005)10 of the Committee of Ministers to Member States on „Special Investigation Techniques” in Relation to Serious Crimes Including Acts of Terrorism* [on-line]. Disponibil: <http://www.refworld.org/docid/43f5c6094.html>
 45. ȘTERBEȚ, V., AVRAM, M., POPOVICI, T. et al. Ghidul judecătorelui de instrucție. Agenția pentru Susținerea Învățământului Juridic și a Organelor de drept „Ex Lege”. Ed. Cartier Juridic. Chișinău, 2007. 663 p. ISBN 978-9975-79-452-7.
 46. THEODORU, Gr. *Tratat de Drept procesual penal*. București : Ed. Hamangiu, 2013. 660 p. ISBN 978-606-522-441-4.
 47. UDROIU, M. et. al. *Codul de procedură penală : Comentariu pe articole*. București : Ed. C.H. Beck, 2015. 1691 p. ISBN 978-606-18-0409-2.
 48. UDROIU, M. *Procedură penală. Partea specială*. București : Ed. C.H. Beck, 2015. 794 p. ISBN 978-606-18-0451-1.
 49. VOLONCIU, N. et al. *Noul Cod de procedură penală comentat*. București : Ed. Hamangiu, 2015. 1542 p. ISBN 978-606-27-0312-7.
 50. VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală. Parte generală*. Vol. I. București : Ed. Paideia, 1993. 505 p. ISBN 973-9131-01-8.
 51. VOLONCIU, N. *Tratat de procedură penală. Parte specială*. Vol. II. București : Ed. Paideia, 1994. 503 p. ISBN 973-9131-24-7.
 52. АГУТИН, А. В. *Мировоззренческие идеи в уголовно-процессуальном доказывании* : Автореф. дис. докт. юр. наук. Нижний Новгород, 2005. 52 p.
 53. БОЗРОВ, В. *Результатам ОРД – статус доказательств*. В : Законность. 2004, nr. 12, pp. 23-25. ISSN 0869-4486.
 54. ГАЛКИН, К. С. *Оперативно-розыскное обеспечение раскрытия и расследования бандитизма* : Автореф. дис. ... канд. юр. наук. Москва, 2006. 22 p.
 55. ГРИГОРЬЕВ, В. Н., ПОБЕДКИН, А. В., ЯШИН, В. Н. *Справочник следователя*. Москва, 2008. 747 p. ISBN 978-5-699-21229-3.
 56. ЗАХАРЦЕВ, С. И. *Оперативно-розыскные мероприятия*. Санкт-Петербург : Юридический Центр Пресс, 2004. 257 p. ISBN 5-94201-342-X.
 57. ЗЕМСКОВА, А. В. *Правовые проблемы использования результатов оперативно-розыскной деятельности в уголов-*

- но-процессуальном доказывании : Автореф. дис. ... канд. юр. наук. Москва, 1998. 20 р.
58. КАРАМЫШЕВ, Д. А. Организационно-правовой механизм обеспечения допустимости доказательств в досудебном производстве : Автореф. дис. ... канд. юр. наук. Москва, 2009. 21 р.
59. КОВТУН, В. Н. Судебный контроль в уголовном судопроизводстве России: понятие, сущность, формы : Автореф. дис. ... доктора юр. наук. Нижний Новгород, 2002. 59 р.
60. КОЗУСЕВ, А. Надзор за исполнением законов в оперативно-розыскной деятельности В: Законность. 1997, nr. 2, pp. 19-22. ISSN 0869-4486.
61. КУРЫШОВ, И. С. Прокурорский надзор за исполнением законов субъектами, осуществляющими оперативно-розыскную деятельность, дознание и предварительное следствие в органах внутренних дел : Дис. ... канд. юр. наук. Рязань, 2005. 301 р.
62. ЛОПУХИНА, Н. Г. Прокурорский надзор как одна из важнейших гарантий обеспечения конституционного права личности на тайну телефонных переговоров. В: Закон и право. 2001, nr. 6, pp. 8-11. ISSN 2073-3313.
63. МИХАЙЛОВ В. А., САМОДЕЛКИН С. М. Прокурорский надзор за исполнением законов органами, осуществляющими оперативно-розыскную деятельность : Учебное пособие. Волгоград, 1995. 64 р.
64. МИХАЙЛОВ, В. И., ФЕДОРОВ, А. В. Таможенные преступления: уголовно-правовой анализ и общие вопросы оперативно-розыскной деятельности. Санкт-Петербург, 1999. 324 р. ISBN 5-93292-006-8.
65. НИКОЛЮК, В. В. и др. Федеральный закон об оперативно-розыскной деятельности : Научно-практический комментарий. Отв. Ред. Екатеринбург : Зерцало-Урал, 1997. 58 р. ISBN 5-7998-0007-9.
66. ОСИПКИН, В. Н. Прокурорский надзор за оперативно-розыскной деятельностью : Учебное пособие. Санкт-Петербург, 2001.
67. СААКЯН, А. Г. Организационно-правовой механизм использования результатов оперативно-розыскной деятельно-

- сти в отечественном досудебном производстве : Дис. ... канд. юр. наук. Нижний Новгород, 2010. 212 р.
68. УЛЬЯНОВ, В. Г. Государственное обвинение в российском уголовном судопроизводстве (процессуальные и криминалистические аспекты) : Автореф. дис. ... доктора юр. наук. Краснодар, 2002. 58 р.
69. ШУМИЛОВ, А. Ю. Курс основ оперативно-розыскной деятельности : Учебник. Москва : Изд. Дом Шумиловой И. И., 2008. 367 р. ISBN 5-89784-102-0.

Ion COVALCIUC

DISPUNEREA ȘI REALIZAREA
MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII ÎN PROCESUL PENAL

Curs universitar

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Covalciuc, Ion.

Disponerea și realizarea măsurilor speciale de investigații în procesul penal: Curs universitar / Ion Covalciuc. – Chișinău: S. n., 2022 (Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei "Ștefan cel Mare"). – 77 p.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Referințe bibliogr. la sfârșitul temelor.

ISBN 978-9975-135-59-7 (PDF).

343.13:343.98(075.8)

C 80